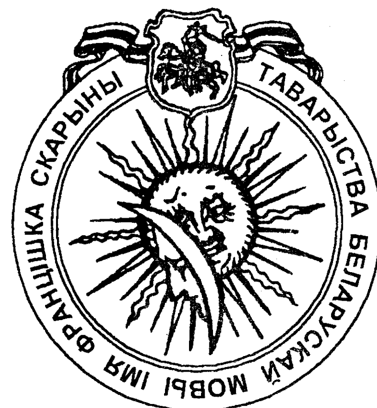
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Наша слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года № 47(432) 24 ЛІСТАПАДА 1999 г.

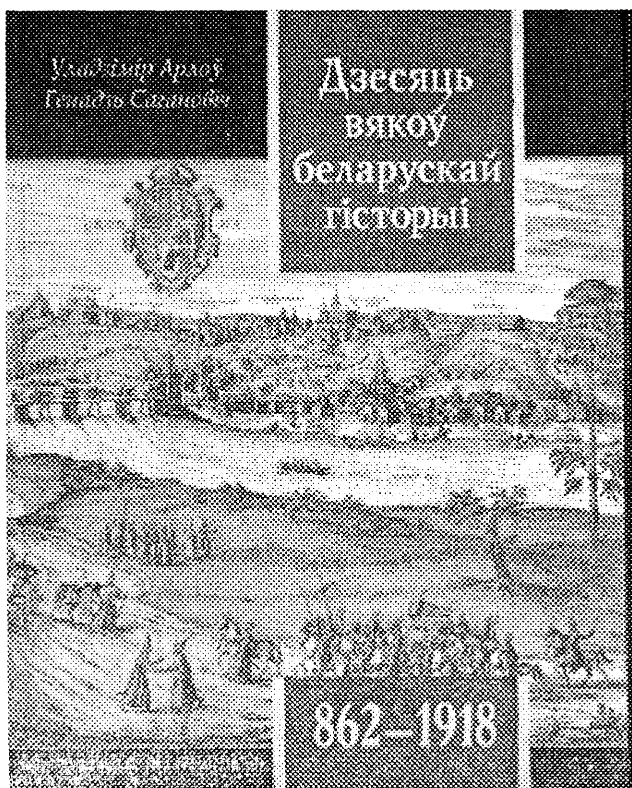
Рэспубліканская Рада ТБМ імя Францішка Скарыны

21 лістапада 1999 года ў Менску, у дольнай зале Чырвонага касцёла прайшло паседжанне Рэспубліканскай Рады ТБМ імя Францішка Скарыны. Рада працавала ў адпаведнасці з раней абвешчаным парадкам дня. У прыватнасці быў прыняты План работы ТБМ на 2000 год, зацверджаны старшыні і склады камісій ТБМ, утвораны аргкамітэт па правядзенню Рэспубліканскай канферэнцыі, прысвечанай 10-годдзю Закона аб мовах і разгледжаны іншыя мерапрыемствы з гэтай нагоды. Адрэдагаваныя дакументы Рэспубліканскай Рады будуць надрукаваныя ў бліжэйшы час.

Дзесяць вякоў беларускай гісторыі

У Вільні ў выдавецтве "Наша будучыня"толькі што выйшла сумесная кніга Ўладзіміра Арлова і Генадзя Сагановіча "Дзесяць вякоў беларускай гісторыі". Аўтары займальна і даступна расказваюць пра найбольш значныя падзеі дзесяці стагоддзяў, якія Беларусь прайшла з часоў легендарных Рагнеды і Рагвалода. Гэтая своеасаблівая кроніка пачынаецца ад 862 года, пад якім летапісы ўпершыню згадваюць Полацк і заканчваецца 25 сакавіка 1918 года, калі была абвешчана незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі. У кнізе чатыры асноўныя раздзелы: "Старажытныя беларускія княствы", "Вялікае Княства Літоўскае", "Беларусь у Рэчы Паспалітай" і "Беларусь у Расейскай імперыі". Чытачу прапануюцца храналагічныя табліцы, дзе даты беларускай мінуўшчыны падаюцца параўнальна з падзеямі сусветнай гісторыі. Кніга багата ілюстраваная мініяцюрамі летапісаў, сярэднявечнымі гравюрамі з беларускіх і заходнееўрапейскіх старадрукаў, рэдкімі фотаздымкамі.

Першая прэзентацыя новай кнігі адбылася 9 лістапада ў Віленскім педагагічным універсітэце, дзе прысутнічалі студэнты, вучні Віленскай беларускай школы імя Францішка Скарыны, прадстаўнікі навуковай і творчай інтэлігенцыі, шматлікія журналісты. Наклад кнігі 5000 асобнікаў.

СВЯТКАВАННЕ ДНЯ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ ПОЛЬШЧЫ Ў МЕНСКУ

11 лістапада Польшча адзначала сваё галоўнае свята Дзень Незалежнасці. Як вядома, 123 гады палякі змагаліся за сваю вольнасць. Шанец вярнуць яе надарыўся падчас Першай сусветнай вайны, якая прывяла да капітуляцыі Аўстра-Венгрыі і Германіі. У Расіі ж у гэты час ішла рэвалюцыя. Відавочна, захопнікі цярпелі паражэнне. Гэтую сітуацыю і выкарыстаў польскі народ. Польскія аддзелы на працягу літаральна некалькіх дзён правілі, так бы мовіць, "зачыстку" сваёй тэрыторыі. Дзень 11 лістапада 1918 года ўвайшоў у гісторыю краіны, як свята Незалежнасці. Наколькі дарагі гэты дзень палякам, можна меркаваць па тых імпрэзах, якія ладаваліся Амбасадай Рэспублікі Польшчы і Польскім інстытутам у Менску. У праграме Польскага тыдня – паказ кінастужкі К. Кеслеўскага "Кароткі фільм пра каханне", прэзентацыя выдавецтва "КАРТА" і выстаўка "Перамены ў Цэнтральна-Усходняй Еўропе", выступленне Пасла Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусі пана Мар'юша Машкевіча на Беларускім тэлебачанні. Значнай падзеяй у культурным жыцці Беларусі стала выстава поўнага збору нотаў і запісаў твораў Станіслава Манюшкі, а таксама перадача нашай Нацыянальнай бібліятэцы дару"Фонду дапамогі палякам на Ўсходзе".

Імя Станіслава Манюшкі вядомае ва ўсім свеце. На жаль, у нас да гэтага часу яно належным чынам не ўшанаванае, нягледзячы на тое, што гэты знакаміты кампазітар нарадзіўся ў фальварку Убель на Чэрвеньшчыне, жыў у Менску на вуліцы Інтэрнацыянальнай, 21, вучыўся – на Інтэрнацыянальнай, 19. Пры жыцці ў Беларусі выдаваліся яго творы, ставіліся спектаклі, у тым ліку і з ягоным удзелам як дырыжора. На пляцы Волі ў Менску было ажно 4 тэатры, і ва ўсіх іх адбываліся імпрэзы, звязаныя з імеме Машюшкі. Аднак мы не захавалі таго, што павінны былі захаваць. І толькі зараз спрабуем вярнуць у нашу музычную культуру спадчыну слаўнага сына Беларусі. Дзякаваць, нам спрыяюць суседзі. З дапамогай Польскай Амбасады ў апошнія гады былі выдадзены тры нотныя зборнікі. Гэта песні Манюшкі на вершы Яна Чачота, Уладзіслава Сыракомлі, Адама Міцкевіча. Падарунак польскіх сяброў Нацыянальнай бібліятэцы дасць магчымасць прыступіць да нармальнага вывучэння твораў кампазітара, да стварэння навуковага кірунку – Манюшказнаўства. Такія думкі выказаў падчас імпрэзы спявак Віктар Скарабагатаў, дзякуючы ініцыятыве і пастаяннай карпатлівай працы якога Манюшка вяртаецца на радзіму. На імпрэзе прагучалі творы Манюшкі ў выкананні Лесі Люд, Тацяны Цыбульскай, Віктара Скарабагатава і Ганны Каржанеўскай. Згадаем, што сёлета Станіславу Манюшку споўнілася 180 гадоў. Мы ж толькі пачынаем адраджаць мемарыяльныя мясціны, звязаныя з ягоным імем.

11 лістапада, у дзень Незалежнасці, у Менску адбылася ўрачыстая вечарына і канцэрт. Гэта было сапраўднае свята. Свята песні, музыкі і мовы. Польская мова гучала паўсюль. У гэты вечар яе можна было пачуць у зале сярод прысутных. Панавала яна і на сцэне ў змястоўных прамовах і канцэртных нумарах. Асаблівае захапленне выклікала выступленне дзяцей. У літаратурна-музычнай кампазіцыі, якую яны паказалі, рэфрэнам гучалі словы: пакуль мы жывем. Польшча не згіне. Мне падумалася, што менавіта дзеля захавання моўнай чысціні, польскага духу, які панаваў на ўрачыстасці, нікому з беларускага боку, нават прадстаўніку Міністэрства культуры, які прысутнічаў, слова не прапанавалі: слухайце, глядзіце, вучыцеся.

У рамках Польскага тыдня, акрамя згаданых, адбыліся і іншыя цікавыя імпрэзы.

Ірына Марачкіна, адказны сакратар ТБМ.

Беларускія СМІ пра беларускую мову

Агляд і каментары Язэпа Палубяткі

... Але супакоіць не змаглі, бо я ўжо немалады чалавек і шмат на сваім вяку пабачыў: гэта на беларускую мову пераходзіць марудна і няпроста, а на рускую – раз плюнуць. Заўсёды знойдуцца два-тры агрэсіўных бацькі – актывісты з тутэйшых малаадукаваных манкрутаў ці з прыезжых шавіністаў і падымуць лямант ў "абарону" рускай мовы. А родную бараніць не будзе каму, бо мы, беларусы, надта ж памяркоўныя, нам "абы не было вайны". Дык, можа, і праўда мы людзі другога гатунку, і хай намі кіруе набрыдзь?

Уладзімір Дарагуж
Народная воля 12.11.99г.

Добрая кніга на роднай мове – наша духоўная апірышча, наш сябра і дарадца у жыцці.

Ірына Пархоменка 14 гадоў
Народная воля 12.11.99г.

Пра мову, як пра хлеб надзённы. трэба дбаць кожны дзень. Тады яна будзе квітнець і развівацца. Гэта – як паліваць дрэвы і кветкі.

Уладзімір Дамашэвіч
ЛіМ 12.11.99г.

Калі я на развітанне папрасіў князя прыгадаць са свайго юнацтва колькі слоў па-беларуску, ён са змоўніцкім выглядам адхіліў рукой дыктафон і прыцішаным голасам вымавіў: "Жыве Беларусь!"

Міхась Скобла, ЛіМ 12.11.99г.
P.S. З інтэрв'ю з князем Яўстахам Севярынам Сапегам.

Па-мойму, нельга больш абразіць нацыянальныя пачуцці беларуса, як выдаць яго гісторыю не на роднай мове, ды яшчэ для школы. Пры жывым народзе пісаць гэтую гісторыю на іншай мове, хай сабе і нам блізкай, - гэта страта ўсякай палітычнай арыентацыі ў такім важным пытанні, як нацыянальнае.

Уладзімір Дамашэвіч.

Той, хто зразумеў, што яго родная мова не горшая за рускую і ён не прамяняе яе на чужую, той, выходзіць, "нацыяналіст"?

А хто адракаецца ад свае роднае – той, выходзіць, "герой свайго часу"? Вось гэта новы від "геройства"! Нечуванага, нябачнага!

Уладзімір Дамашэвіч.

Калі я люблю сваю матку, яе мову, яе веру, то я абмежаваны? Я павінен адкінуць усё сваё і любіць тое, што кажуць любіць чыноўнікі? Ды яны самі любяць па разліку, а мы любім сэрцам, душою. А душы не загадаем.

Раней тых, хто адракаўся ад усяго, плявалі ў вочы, а цяпер, шмат гадоў запар, ім давалі высокія пасады.

Уладзімір Дамашэвіч.

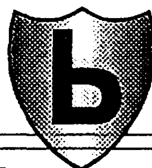
Цяпер у барацьбе за нашую мову мы калі і загінем, то гісторыя нас апраўдае і мо прызнае нават героямі, а калі мы прамаўчым, калі мы не вернем страчаных пазіцый, не даб'ёмся дзяржаўнасці сваёй мовы, мы праславімся як трусы і баязліўцы на ўсе астатнія стагоддзі. І ўласны народ пракляне нас.

Уладзімір Дамашэвіч.

Дзіўная логіка ў нашых чыноўнікаў! Дваццаць гадоў таму назад яны без усякага на тое права пераводзілі ўсе беларускія школы на рускую мову. Ніхто не чуў і не бачыў ніякага загада, указа, пастановы. Усё рабілася беззаконна – насуперак законам! Сёння мы чамусьці не можам тое беззаконне адмяніць перавесці назад тыя школы з рускай мовы зноў на беларускую. Чаму? Чаму мы ўзаконьваем беззаконне? Можа, таму, што прайшло дваццаць гадоў і яно, беззаконне, набыло сілу закона? Дзіўная логіка! Сёння мы рэабілітуем савецкіх людзей якія загінулі ў часе культу Сталіна. Чаму ж мы не рэабілітуем нашай школы, нашай мовы, якая была асуджана на выміранне?

Дзе справядлівасць?

Уладзімір Дамашэвіч.
Запісы канца 80-х... ЛіМ 12.11.99г.

№ 47(432) 24 ЛІСТАПАДА 1999 г. наша слова

МАДЭЛЯВАННЕ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА

(з кнігі А. Г. Бураўкіна “Інфармацыйныя тэхналогіі ў мастацтве”)

3.1. Мадэляванне функцый ацэнкі літаратурных тэкстаў.

Мова – гэта вялікая, складаная кібернетычная сістэма. Законы існавання і развіцця ўласнай канструкцыі мовы, як сістэмы, вывучаюцца і апісваюцца лінгвістыкай, мовазнаўствам. Мы разглядаем уласцівасці мовы як цэласнай сістэмы, адзінкі ў глабальнай інфармацыйнай прасторы, яе функцыі сярод іншых сістэм.

Мова – універсальны сродак сістэмнага адлюстравання свету, мадэль свету. У якасці лексічных адзінак – слоў – мова ўтрымлівае класіфікацыйныя элементы, якія адлюстроўваюць адпаведныя адзінкі існых структур свету. Адначасова мова ёсць універсальная школа, якая дазваляе вызначаць як агульнасістэмныя, так і (калі гэта магчыма) канкрэтна-дакладныя характарыстыкі аб'ектаў і іх сувязі. Наогул, мова ўтрымлівае (з дапамогай мовы могуць апісвацца) усе веды народа або грамадства (ці яго часткі), якое гэтую мову ўжывае. У тым ліку мова ўтрымлівае матэматыку, з'яўляецца сродкам сістэмнай фармалізацыі, а значыць і арганізацыі тых відаў дзейнасці (практычна гэта ўсе віды чалавечай дзейнасці за адносна невялікім выняткам), да якіх мае дачыненне.

Мова – сродак кіравання. Рэгуляванне дачыненняў у кібернетычных сістэмах ажыццяўляюцца сродкамі мовы. Мова ўтрымлівае канструкцыі, якія ўвасабляюць алгарытмы дзеянняў у праблемных сітуацыях, уласцівых арэалу існавання (адлюстраванне і ўлік складу экалогіі), структуры соцыуму (і яго змен), стану і ўзаемадачыненню светаглядаў (уключаючы рэлігійныя, маральныя, эстэтычныя фактары). Гэтыя канструкцыі ўплываюць на тэхналогію прыняцця рашэнняў.

Мова – стварэнне новых ведаў. У кожнай мове ёсць канкрэтныя асаблівасці атрымання новых ведаў, звязаныя з асаблівасцямі моўных канструкцый. Пры стварэнні новага аб'екта (прадукту, выніку творчасці) у сістэму ўводзіцца новы элемент. Калі новы аб'ект створаны на базе вядомых мове тэхналогій, тады адпаведны гэтаму аб'екту моўны навабор мае ўнутраную структуру, звязаную з мадэллю базавай тэхналогіі (як правіла, агульны корань). Калі ж сама тэхналогія з'яўляецца новай для мовы – не абавязкова для тэрыторыі і соцыуму, паколькі мова можа ўтрымліваць апісанні тэхналогій, якія адпавядалі іншаму стану гэтай тэорыі або соцыуму ў мінулым (гісторыю), - тады найчасцей уводзіцца лексічны элемент той мовы, якая здольна падтрымаць адпаведную тэхналогію.

Сказанае датычыць не толькі матэрыяльных аб'ектаў, але і ідэальных, якія маюць адэкватнае адлюстраванне толькі сродкамі мовы.

Мова – камунікацыйная сістэма, універсальны сродак перадачы інфармацыі. Мова ўвасабляе ў сваёй канструкцыі механізмы перадачы інфармацыі і, акрамя таго, абароны (інфармацыйнай бяспекі) несанкцыянаваным умяшанні з боку іншых сістэм.

Важнай уласцівасцю мовы з'яўляецца выкананне функцый каардынацыі ўзаемадзеянняў паміж разнастайнымі сферамі чалавечай дзейнасці: рознымі навукамі, навукай і творчасцю, творчасцю і рынкам, навукай і прамысловасцю і г.д.

Мова – цэласнае сістэма. Цэласнасць і адасобленнасць такой сістэмы прынята азначаць тэрмінам " нацыянальная мова".

Калі разглядаць мову як адлюстраванне матэрыяльных і ідэальных аб'ектаў свету, тады можна прадставіць на схеме прастор аб'ектаў, з'яў, паняццяў, тэхналогій, якія маюць (не маюць) адлюстравання ў той ці іншай нацыянальнай мове...

Такім чынам, разнастайнасць (нацыянальных) моў вызначае структуру сусветных ведаў.

Мова як сістэма ведаў падтрымлівае і каардынуе ўзаемадзеянні паміж галінамі мастацтва. Для літаратуры мова з'яўляецца галоўным уласным інструментам, а вынікі літаратурнай творчасці становяцца часткай мовы (моўнага ладу).

Мова з'яўляецца базавым інструментам тэатральнай творчасці і кіно (вусная, пісьмовая формы), “стыкавых” жанраў: песня, опера і інш. Яна ёсць неабходным суправаджальным сродкам харэаргафіі, выяўленчага мастацтва (у адрозненні ад задач)...

Па-беларуску? Гэта крута!

У адным з мінулых нумароў “НС” быў надрукаваны артыкул, у якім ішла размова аб стварэнні ТБМ-аўскай улёткі за беларускую мову. Нашым чытачам прапаноўвалася прыняць удзел, дасылаць свае варыянты тэкстаў на сядзібу Таварыства. За апошні час да нас прыйшло два лісты. Адзін з іх з Воршы дзе аўтар Андрэй Крывіч піша пра нашу гісторыю, пра стан нашае мовы, спрабуе рабіць аналіз. Ён кажа, што асаблівую ўвагу трэба звярнуць на ўсход Беларусі, адкуль сыходзіць самая моцная небяспека ад Расеі з яе русіфікацыяй. На сценах, як вялікіх, так і малых гарадоў Беларусі развешаны ўлёткі расейскіх фашыстаў, а вось нашых, якія б прапагандавалі беларускую мову чамусьці нідзе няма. Таму такія ўлёткі вельмі патрэбныя. У канцы ліста ён прыводзіць свае тэзісы, такія як – “З беларускай моваі у 21-е ст.!”, “Беларуская мова – была! Ёсць! І будзе!”, “Ведай шмат замежных моў, але не забывай і родных слоў” і інш.

Яшчэ ў адной паперы такі тэкст:

Хто ты родам?
Беларус.
Які твой герб?
Пагоня.
Які твой сцяг?
Бел-чырвона-белы.
Жыве Беларусь!
Жыла, жыве і будзе жыць!

Спадарства, пры такой актыўнасці...

У сувязі з вышэйзгаданым звяртаемся да нашых майстроў прыгожага слова, якіх у нашым Таварыстве больш, чым дзе б то ні было, у прыватнасці да маладзёвых літаб'яднанняў. Няўжо вы лічыце, што тэксты нашых улётак за нас напішуць расейцы. Тут павінен быць задзейнічаны ваш інтэлект на поўную моц, каб словы былі ў самае сэрца і неважна ў прозе ці ў вершах.

Змагацца за мову – гэта значыць дзейнічаць і дзейнічаць зараз.

Нагадаем, тэкст павінен быць не вельмі вялікім, сучасным, у сэнсе – па беларуску размаўляць **гэта крута**.

Нагадваем тэксты дасылаць на сядзібу ТБМ, Румянцава-13. Можна па электроннай пошце на старонку Таварыства, ці па факсу 284-85-11

Алесь Гурыновіч.

Павел Сцяцко,

доктар філалагічных навук, прафесар, намеснік старшыні Гарадзенскай абласной рады ТБМ імя Францішка Скарыны

“З чужой моўнай практыкі...”

Працяг

Неперасягнуты, неперавышаны, недасяжны, найдасканалейшы, крайні – але не неператўзыдзены? Нашая мова мае шмат адмысловых лексічных адзінак, каб перадаць самыя тонкія нюансы думкі, пачуцця. Складальнікі слоўнікаў нярэдка гэтага не ўлічваюць і механічна пераносяць у беларускую мову словы з іншых моваў (асабліва з расейскай). Так сталася і з рас. ***непревзойденный***, якое перанеслі на старонкі беларускіх слоўнікаў. ТСБМ (Т.3. Мн., 1979. С.387) падае: “Нераўзызыдзены, -ая, -ае. Такі, што нельга пераўзысці, перавысіць... Дазвольце павіншаваць Вас, вялікага, непераўзыдзенага майстра кароткага апавядання. Прокша”. Штучнасць гэтага слова ў беларускай мове відаць ужо з таго, што слоўнікі не падаюць дзеяслова ***пераўзысці***, і няма бяссуфіксавага ***“пераўзыдзены”***. “Русско-белорусский словарь” пад рэдакцыяй Я. Коласа, К.Крапівы, П.Глебкі падае: “Превзойденный – перасягнуты, пераышаны: превзойти – перасягнуць, перавысіць; превзойти (самого) себя – перасягнуць (самога) сябе (М.,1985. С.493). Гэта пацвярджаюць і пазнейшыя яго перавыданні: РБС-93, РБС-98 (Т.2.С.736).

Рас. ***непревзойденный*** РБС-53 перакладае адмысловымі беларускімі словамі: ***неперасякнуты, неперавышаны; недасяжны; (самый совершенный) найдасканалейшы, самы дасканалы; (достигший крайней степени) крайні; непераўзыдзены; непревзойдённый образец искусства – неперасякнуты (неперавышаны, недасяжны) узор мастацтва; непревзойдённый художник – найдасканалейшы мастак; непревзойдённая жестокость – крайняя жорсткасць (с.312)***. Як бачым, тут у ілюстрацыях нідзе няма гэтага штучнага слова ***непераўзыдзены*** (яно і структуру мае небеларускую: ***уз-ыйдз (ены)*** на месцы ***уз-ыдз (е) ны***.

Пазнейшыя слоўнікі, пры перакладзе рас. ***непревзойдённый*** на першае месца ставяць (у беларускім сінанімічным шэрагу) вось гэтае штучнае (скалечанае расейскае) ***непераўзыдзены*** (РБС-82,Т.1.С.532). аднак рас. ***превзойденный*** перакладаюць толькі як ***перасякнуты, перавышаны*** (РБС-82.Т.2.С.171). Дык дзе тут логіка? Няма ў беларускай мове словаў ***“пераўзысці”***, ***“пераўзыдзены”***, дык адкуль павінна з'явіцца ***“непераўзыдзены”***? Тым болей, што мы маем цэлы шэраг адмысловых лексемаў – адэкватаў рас. ***непревзойденный: неперасякнуты, перавышаны, недасяжны, найдасканалейшы, крайні.***

Паданне, спад, спаданне, зніжэнне – а не падзенне. Ад дзеяслова ***падаць*** утварыўся назоўнік ***паданне***, ад ***спадаць – спаданне*** ці ***спад***. Форма ***падзенне*** – штучная, яна не можа быць растлумачанай. Хіба што ад ***падзець*** (рас. ***девать, деть***) магчлівае такое падзенне? Але і яго не ведае беларуская мова. Рас. ***падзение*** мае ў беларускай мове свае адмысловыя адэкваты: ***1) зніжэнне (вады ў рацэ), 2) заняпад (духу), 3) ападанне (лісця)***. Гэта пацвярджаюць і слоўнікі (РБС-53. С. 386. 117. РБС-93.Т.2.С.434). Але разам з тым бачым гэтае ***(падзенне)*** і ў беларускай частцы перакладных слоўнікаў. У згаданых РБС-53 і РБС-93 чытаем: “Падение (действие) падзенне; падение с лошади – падзенне з каня”. Але трохі вышэй на гэтай старонцы (с.386) падаецца: “Падать с лошади – валіцца (скідацца) з каня”. Дык чаму ***падзенне***, а не ***паданне (звальванне, скіданне)***, якое натуральна вынікае з ***падаць (звальвацца, скідацца)***? Дарэчы, да рас. ***падать*** беларуская мова мае свае адмысловыя словы, што таксама засведчылі слоўнікі: “Падать несов. 1. Валіцца, скідацца (адкуль, з чаго); 3.Выпадаць, вывальвацца (пра валасы, зубы); 4. Класціся (на каго); 5. Спадаць, звісаць (пра валасы); 6. Ападаць, зніжацца (пра тэмпературу хворага, узровень вады); 7. Заняпадаць, змяншацца, зніжацца (пра ўплыў); падать в обморок – млець (траціць прытомнасць)" (РБС-53.С.386; РБС-93.Т.2.С.433).

Яшчэ “Беларуска-расійскі слоўнік” М.Байкова і С. Некрашэвіча (Менск, 1926. С.207) засведчыў: “Паданьне н. – падение”. Гэтае нормы і трэба пільнавацца.

Сталы, нязменны, заўсёдны і пастаянны. Слоўнікі 20-х гадоў не фіксавалі слова ***пастаянны***, а толькі сталы як адэкват рас. ***постоянный***. В.Ластоўскі засведчыў: “ Постоянный – непераменчывы, роўны, аднастайны – сталы, сталасць (ПРК(Б)С. С.617). У “Беларуска-расійскім слоўніку” М.Байкова і С.Некрашэвіча (Мн.,1926.С.199) чытаем: “Сталы – основательный, постоянный”. І гэта натуральна, бо беларускай мове аддзеяслоўныя ўтварэнні з суфіксам ***–нн-*** неўласцівыя. Дарэчы, украінская мова таксама не мае такіх словаў (з суф. ***–нн-***) Параўн.: (рас.) ***постоянный – постійный, сталый, стійкий***. У беларускай тэрміналогіі на месцы рас. ***постоянный, постоянная*** выкарыстоўваюцца лексемы ***сталы*** і ***канстанта***: (газавая канстанта, касмічная канстанта ды пад.). Або: сталыя зубы (рас. постоянные) ((Гл. Ул.Самайлюковіч, Ул. Пазняк, А.Сабалеўскі. Руска-беларускі фізічны слоўнік. Мн., Навука і тэхніка, 1994. С.170,171; Анатомический словарь. (Рекомендован Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Минобразования Республики Беларусь. – Мн.,1998.С.59,60). Аднак парэформавыя (1933 г.) слоўнікі пры перакладзе рас. ***постоянный***, падаючы шэраг беларускіх адэкватаў, змяшчаюць і гэтае ***пастаянны*** (дый на першым месцы!). Так, у РБС-53 (с.484) чытаем: “Постоянный 1. (всегдашний) пастаянны, заўсёдашні, заўсёдны; постоянные ветры – заўсёдашнія вятры; 2. (неизменный) сталы; нязменны; у него постоянный характер – у яго сталы характар; 3. (верный) верны, нязменны; он постоянен в дружбе – ён верны ў дружбе; 4. (на долгий срок) пастаянны, сталы; постоянное распісаніе – сталы расклад; постоянная величина – сталая (пастаянная) велічыня. Перавыданні гэтага слоўнікі пакінулі ўсё без зменаў (РБС-82,Т.2. С. 158; РБС-93 і РБС -98. Т.2.С.711). “Беларуска-рускі слоўнік” 1962 г. пад рэдакцыяй акадэміка К.Крапівы таксама фіксуе: “Сталы (неизменный) постоянный; сталы погляд на рэчы – постоянный взгляд на вещи; (на долгий срок) постоянный; сталы расклад – постоянное расписание” (с.885). “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы” (Т.5.Кн.2. Мн.,1983.С.300) занатаваў гэтае слова з наступным вызначэннем яго сэнсу: “Сталы, -ая, -ае. Пастаянны, нязменны; разлічаны на доўгі час, не часовы” (З ілюстрацыяй з твора Я. Скрыгана). Але ў чацвёртым томе (Мн.,1980. С.88): “Пастаянны... бесперапынны, нязменны, той жа самы. Пастаянны састаў вучняў”. Ужо сама гэтая ілюстрацыя сведчыць пра штучнасць слова і яго атачэння, дзе натуральным ёсць сталы склад вучняў (а не пастаянны састаў).

З ілюстрацыяў перакладных слоўнікаў відаць, што ***“пастаянны”*** амаль не выкарыстоўваецца ў агульнамоўным значэнні.

(Працяг у наст. нумары).

КОНКУРС

Моладзевага інфармацыйнага цэнтру.
Падтрымка і разьвіццё незалежных моладзевых арганізацыяў у Беларусі.

Умовы конкурсу:

* Заяўкі прымаюцца як ад зарэгітраваных так і ад незарэгістраваных моладзевых аб'яднанняў.
* Праекты прымаюцца толькі ад моладзевых арганізацыяў, дзейнасць якіх распаўсюджваецца на канкрэтную лякальную мясцовасць (мястэчка, раён і г.д.), альбо навучальную ўстанову.
* Дзеянні кожнай арганізацыі мусяць быць накіраваныя:

на падтрымку і абарону правоў моладзі;
на захаванне нацыянальнай культурнай і гістарычнай спадчыны;
на адукацыю лідэраў моладзевых грамадскіх арганізацыяў (NGO);
на падтрымку выдавецкай дзейнасці.

Сума грантаў мусіць быць да $ 1500

Інфармацыйная характарыстыка праекту:

1. Назва праекту.
2. Назва арганізацыі альбо нефармальнай групы.
3. Кантактная адрэса, тэлефона, факс, E-mail.
4. Дата і месяц рэгістрацыі або пастаноўкі на ўлік (для зарэгістраваных аргапнізацыяў і суполак).
5. Тэрмін выканання праекту і сума, якая запрошваецца.

Заяўкі на грант мусяць уключаць наступныя разьдзелы:
- абгрунтаванне неабходнасці фінансавання праекту (background);
- мэты праекта;
- апісанне дзейнасці (activity);
- як вы бачыце працяг праекту (follow up);
- бюджэт з падрабязным апісаннем кожнага артыкула (budget).

Заяўкі дасылаць толькі заказной поштай або прывозіць на адрас:
220013, г.Мінск, вул.Дарашэвіча, д.4, кв.8.

Кожны заяўнік атрымае ад МІЦ афіцыйнае падцверджанне на працягу тыдня ад моманту паступлення заяўкі.

Кантактны тэлефон: (017) 2393117. Факс: (017) 2322743. E-mail: yic@bsa.org.by.

Пажадана, каб арганізатары зьвярнуліся ў МІЦ, па кансультацыю перад падачай заяўкі.

Апошні тэрмін падачы заявак – 5 снежня.

Пры разглядзе заявак прыярытэт аддаецца:
1. Арганізацыям з невялікіх гарадоў і мястэчак.
2. Новаўзніклым арганізацыям, або арганізацыям, якія не мелі падтрымкі ад спонсараў.
3. Праекты, якія не з'яўляюцца прыярытэтнымі для большасці іншых дзейных на Беларусі Фондаў.
4. Праектам з бюджэтам да $ 500.

Не фінансуецца:
- набыццё тэхнікі (як правіла);
- заробкі арганізатараў і ўдзельнікаў.

Кругламу – 475

16 кастрычніка гэтага года адзначалася 475 годдзе са дня першага ўпамінання Круглага (Кругла) у гістарычных дакументах.

Заадно было выпрашана правесці тут і мясцовыя "Дажынкі".

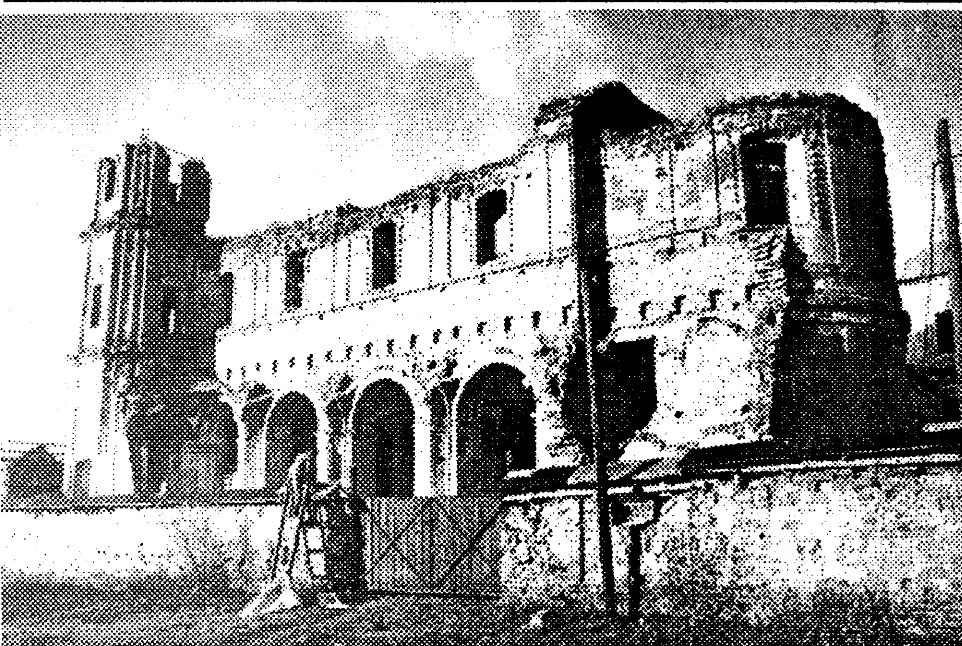
За некалькі дзён да гэтага свята па ўсяму гарадскому пасёлку былі расклееныя афішы аб ім, вывешаны адпаведныя транспараны, сцяжкі.

475 гадоў таму тутэйшыя землі ўваходзяць, як вядома, у склад Вялікага княства Літоўскага, дзе дзяржаўнай мовай была беларуская мова.

На жаль сёлета амаль уся святочная атрыбутыка была выканана на расейскай мове. На ёй жа ў большасці выпадкаў выступалі і артысты мастацкай самадзейнасці. І заезджым людзям, якія апынуліся на гэтых угодках упершыню магло здацца, што Круглае – гэта не беларуская глыбінка, а якая-сці расейская правінцыя. Праўда, шыльды гандлёвых радоў былі ўсё ж беларускамоўныя.

Калі б да гэтай даволі паважанай даты ды быў бы дададзен нацыянальны беларускі каларыт, то гэтыя ўгодкі ўспрымаліся бы людзьмі больш пазітыўна.

Сябра ТБМ

Ажыў паўразбураны езуіцкі кляштар у вёсцы Юравічы Калінкавіцкага раёна, які да гэтай пары толькі называўся помнікам ахітэктуры XVIII стагоддзя. Сюды прыйшлі паслушніцы на чале з сястрой Тацццянай, пастаянна прыязджаюць паломнікі, вяртаючы будынку першапачатковае аблічча. У пустых аканіцах з'явіліся рамы, ідзе ўнутраны і знешні рамонт. Не хапае сродкаў, але пачатак зроблены, памочнікі, ёсць спадзяванне, знойдуцца. На здымку: у кляштары пачаўся рамонт. Фота Сяргея Халадзіліна, БелТА.

"МЫ РАЗАМ"

Пад такім дэвізам у Гомелі пры падтрымцы прадстаўніцтва Дзіцячага фонду ААН у Беларусі прайшоў II Рэспубліканскі форум дзяцей і моладзі. Сярод праблем, якія абмеркавалі яго ўдзельнікі, -- маладзёвая палітыка і СМІ, бацькі і дзеці, правы дзяцей і моладзі, узаемаадносіны паміж аднагодкамі і, вядома ж, здаровы лад жыцця. У ходзе тыднёвага форуму распрацавана некалькі праектаў, якія будуць падтрыманы ЮНІСЕФ (Дзіцячым фондам ААН).

Фота Сяргея Халадзіліна, БелТА.

За беларускамоўнае наваколле

"НС" выходзіць невялікім накладам, таму ў сваёй пераважнай большыні наша грамадства слаба арыентуецца ў праблемах бел.мовы. Камісія па гукавым і зрокавым афармленні жыццёвага асяроддзя і сакратарыят ТБМ звяртаецца да ўсіх суполак Таварыства ў навучальных установах, на прадпрыемствах, інстытутах і іншых месцах працы ці вучобы правесці дзейнасць па стварэнні на ўласных установах стэндаў, сценгазетаў і інш. сродкаў інфармацыі, у якіх будуць зьмяшчацца артыкулы з "НС" і другія матэр'ялы па праблематыцы беларускай мовы.

Для атрымання дазволу трэба дамовіцца з кіраўніцтвам вашае ўстановы.

Адміністратарам, якія сваёй адмовай будуць супрацьдзейнічаць развіццю беларускай мовы, трэба тлумачыць, што ТБМ – не палітычная арганізацыя, а пашырэнне ўжытку беларускай мовы не з'яўляецца палітыкай. Звяртаць увагу на выказванне А.Лукашэнкі пра бел.мову, якое было надрукаванае ў газэце "Звязда" за 4 верасня – "Глыбока перакананы, што карані жыватворнага слова, роднай мовы не загінуць, што і надалей яны застануцца магутнай яднальнай сілай беларускага народа".

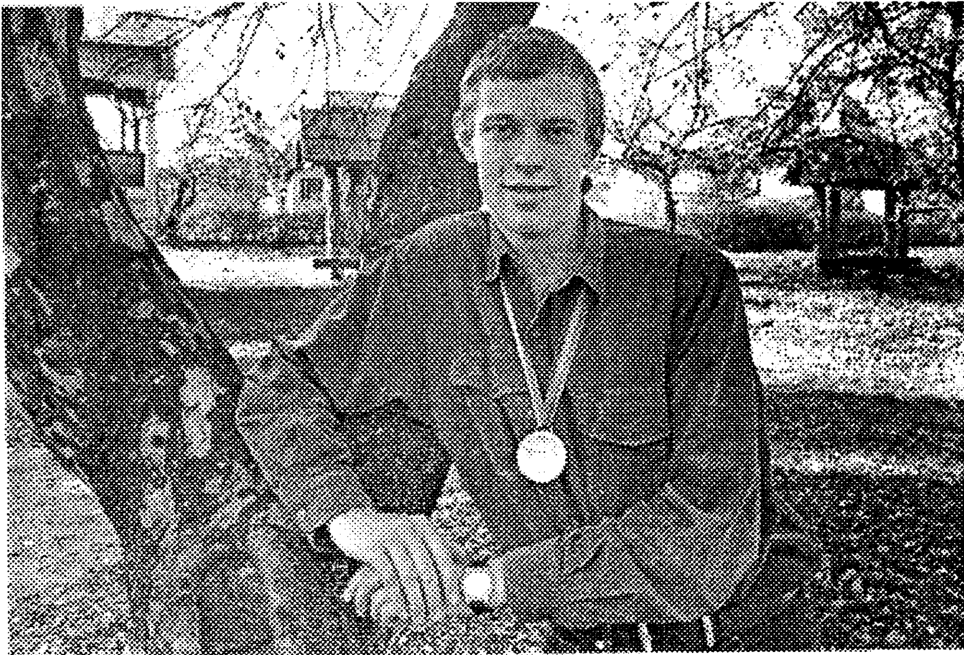
Пажадана размяшчаць сродкі візуальнай інфармацыі ў месцах установы, дзе бывае бальшыня калектыву: каля сталоўкі, прахадной і г.д.

Інфармацыю трэба размяшчаць пад "шапкай" з назвай Таварыства і вашай назвай, ці іншыя варыянты. Для ўліку і аналізу, суполкам на працягу месяца пасля публікацыі гэтага звароту пісьмова паведаміць аб выніках вашай працы.

У выпадках, калі вам адмовілі ў вашай дзейнасці паводле гэтага звароту, трэба занатаваць словы і дзеянні адміністратараў на выказванне А.Лукашэнкі і іншыя вашыя довады і працягваць працу ў гэтым накірунку – шукаць іншыя шляхі.

Матэрыялы накіроўваць на сядзібу ТБМ, Менск, 220005, вул.Румянцава, 13, камісія па гукавым і зрокавым афармленні жыццёвага асяроддзя".

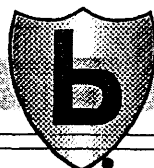
Алесь Гурыновіч.

З Бухарэста з золатам

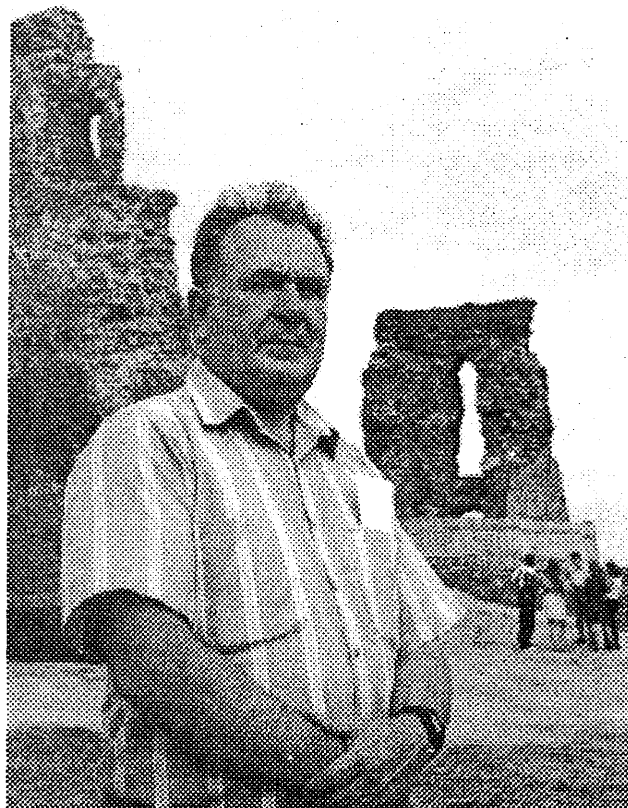
На міжнароднай алімпіядзе па матэматыцы ў Бухарэсце выхаванец Лужаснянскай гімназіі, што ў Віцебскім раёне, Арцём Кохан заваяваў залаты медаль. Гэта не першая яго ўзнагарода. Летась на на алімпіядзе на Тайвані Арцём атрымаў бронзу, а напярэдадні ў здольнага гімназіста -- выступ на алімпіядзе па матэматыцы ў Паўднёвай Карэі.

Фота Аляксандра Хітрова, БелТА

Руплівец нівы Адраджэння

“ I так па здзяйсьненьнях іх пазнаеце іх”
(Біблія. Новы Запавет. Ад.Мацея. 7.20)

Кожны ад Бога атрымлівае розум, вольны час і багацце і распараджаецца імі, як падкажа Душа. А калі Душа яшчэ ад Бога і не знявечана спакусамі д'ябла, то і розум, і вольны час, і ўсё сваё жыццё, і багацце будуць патрачаны не толькі дзеля ўласнай карысці.

10 снежня спаўняецца 60 гадоў вядомаму ў краіне і па-за межамі нашаму славутаму сябру ТБМ, дэлегату першага з'езду, выкладчыку БДУ Анатолю Яўхімавічу Беламу. Няўрымслівы характар Анатоля выдзяляе яго як актыўнага змагара за адраджэнне Бацькаўшчыны, яе культуры, мовы, па ўсведамленню гістарычнай спадчыны. Ён заўжды імкнецца быць прыналежным да шматбаковых кірункаў грамадскай дзейнасці. На ўсіх з'ездах ТБМ абіраецца ў склад яго Рады. У сакавіку 1984 г. стварыў грамадска-асветніцкі клуб “Спадчына” і з таго часу з'яўляецца нязменным яго кіраўніком. Ён сябра Саюза пісьменнікаў і Саюза мастакоў, галоўны рэдактар альманаха “Скрыжалі спадчыны”.

Анатоль Яўхімавіч – вядомы калекцыянер. Ім собрана некалькі тысяч твораў беларускай графікі, каля 600-медальернага мастацтва, каля 500 – жывапісных і 70- скульптурных, каля 100 твораў прыкладнога мастацтва. І ўсё гэта працуе на карысць асветы нашага грамадства праз арганізаваныя ім выставы: “Медальернае мастацтва Беларусі” (Менск, чэрвень 1984), “Кастусь КАліноўскі і студзеньскае паўстанне 1863 г. на Беларусі” (Менск. 1990,1991гг.Магілёў,1991г.). “Францішак Скарына і яго час” (Менск, 1985, 1986, 1990гг., Яраслаўль, 1990г., музей-запаведнік. ЗША, 1990г.), “Любіць Радзіму – шанаваць родную мову” (Менск, 1994,1995гг.), “Гісторыя Беларусі ў мастацкіх вобразах (Менск,1995 г.), “Партрэты дзеячоў нацыянальнага адраджэння” (Менск,1996г.), “Дзеячы Беларускага замежжа” (Менск. 1994, 1996 г.г.). “Уладары старажытнай Беларусі” (Менск, нац. музей гісторыі і культуры Беларусі, 1996г.).

Памятаю, як ладзілася выстава “Любіць Радзіму – шанаваць родную мову” У Палацы культуры Менскага аўтазавода. Калі пасля яе адкрыцця зайшлі ў залу на ўрачыстае паседжанне, дзе больш за тысячу месцаў, то высвятлілася – усе яны занятыя. Сорамна мне ўспамінаць, бо па мойму недагляду Васілю Быкаву, удзельніку яе адкрыцця, нейкі час прыйшлося стаяць. За сродкі, сабраныя ім ад спонсараў, створаны: медныя помнікі Максіму Багдановічу (устаноўлены ў траўні 1994 г. у Яраслаўлі), Францішку Скарыне. Міколу Гусоўскаму, Кірылу Тураўскаму, бюст з сілуміну Адаму Багдановічу (для Менска), помнік Ларысе Геніюш (для Зэльвы), бронзавы бюст Адама Багдановіча (для Яраслаўля), а таксама шыльда на будынку ў Яраслаўлі, дзе з 1915 па 1918 гг. дзейнічаў у эвакуацыі Менскі настаўніцкі інстытут. Адліты помнік Ефрасінні Полацкай. Плануецца стварыць помнікі К.Каліноўскаму, Ул. Галубку, Вас. Цяпінскаму, Сым.Буднаму.

Перавозка, устаноўка помнікаў былі яго ўласным клопатам. Дапамагалі простыя людзі. Напрыклад, кіроўцы аўтамабіляў, што возяць рухавікі на МАЗ згадзіліся завесці помнік Багдановічу, шыльду і шмат ахвяраванай Анатолем Яўхімавічам літаратуры для Яраслаўскага музея. Некалькі разоў тросся і сам у такой машыне да Яраслаўля.

Небасхіл над ім не заўжды бывае светлым. Яго абвостранае пачуце болю за лёс Бацькаўшчыны часта кідае ў вір спрэчак па адстойванні ўласных думак на праходзячых розных форумах. Часам у некаторых узнікаюць непаразуменні і крыўда. Ну, а мы ж “спадчынцы” добра ведаем гэту акалічнасць яго характару і ніколі не крыўдуем на свайго старшыню, бо ведаем, бывае, неардынарныя погляды, а праз некаторы час спраўджваюцца. А вось гэтыя “некаторыя”, часцей за ўсяго, асобы, пэўна ўсведамляючы сябе па-над культурай, па-над мовай, па-над асобай, свайго роду аракулы адраджэння не ўнікаючы ўнутр асобы, яго поглядаў, характару хапаюцца за журналістычнае пяро, каб, як кажуць, даць Беламу над дых. Свае... Пры гэтым трацяць столькі імпэту, як не трацяць на ворагаў беларушчыны. (мо ад зайздрасці). Аднойчы, пасля з'яўлення цэлага цыклу такіх матэрыялаў у даволі вядомай газеце, я не паспачуваў Анатолю, а павіншаваў, бо такога аб'ёму матэрыялаў не заслужыў там столькі ні адзін прыхільнік рэжыму... Спяшаюцца судзіць аб ім, забываючы, што найлепей за іх гэта зробіць час.

Дзяржава не заўжды здольна ацаніць патрыятызм усіх сваіх сыноў, асабліва, калі ва ўладзе людзі выпадковыя, з багажом замшэлага ідэалізму. Часам яна ўзнагароджвае, як мне падаецца, быццам бы дзеля здзеку над самой узнагародай. Можна быць упэўненым, юбілей нашага сябра пройдзе як і многіх знакамітых суайчыннікаў незаўважана. Але, калі дзяржава абыякава ў заахвочванні сваіх грамадзян за актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, гэта робяць самі грамадскія арганізацыі. Па ініцыятыве Анатоля Яўхімавіча клуб “Спадчына” першы у Рэспубліцы стаў узнагароджваць тых, хто найбольш актыўна, удзельнічае ў справах адраджэння Бацькаўшчыны, у галінах літаратуры, мастацтва, адукацыі, развіцця і абароны роднай мовы, духоўнасці. Для гэтых мэт устаноўлены: медаль Пагоні, медалі імён славутых суайчыннікаў, ордэн “Гонар Айчыны”, срэбны пярсцёнак з выявай Пагоні.

Сумесна з Менскай гарадской Радай ТБМ арганізаваў выпуск газеты “Голас Беларуса”. З'яўляецца навуковым распрацоўшчыкам, аўтарам і выдаўцом плакатаў – календароў “Радавод Полацкіх і Вялікіх Беларускіх (Літоўскіх) князёў”, “Старажытная Беларусь часоў Вітаўта Вялікага”, “Уладары Старажытнай Беларусі”, аўтарам 10 каталогаў і кніг, каля 150 навуковых артыкулаў пра беларускае мастацтва, яго гісторыю і носьбітаў, даследчыкам мастацкай спадчыны пра К.Каліноўскага і мастацкай дзейнасці Ф. Скарыны.

Матэрыяльныя сродкі Анатоль мае, ад працоўнай дзейнасці. Дапамагае дачка, якой ён можа ганарыцца. Яна актыўна працуе па ўмацаванню еднасці беларускага згуртавання ў ЗША – з'яўляецца рэдактарам часопіса “Полацак”.

Нарадзіўся Анатоль Яфімавіч у знакамітым мястэчку Старыя Дарогі. Знакамітасць горада звязана з самагонкай. Вядома, выгнаць якасную жытнёўку таксама штукарства, як скажам зрабіць тое ж піва, ці віно. З гэтай нагоды некалі ён казаў:

- Хачу, каб яны сталі вядомыя не толькі самагонкай, але і культурным асяроддзем. Ім павінен стаць мой музей.

Сказана – зроблена. Да бацькоўскага дому, згодна адпаведнаму праекту прыбудавана незвычайнага выгляду двухпавярховая прыбудова. Гэта ёсць музей. Каля яго ўваходу ўстаноўлены вялікі валун з шыльдай на якую будуць занесены імёны тых, хто дапамог сваёй працай, удзелам, падтрымкай.

--Мая калекцыя, - гаворыць Белы, - налічвае каля 3000 твораў. Сярод іх ёсць рарытэтныя творы ХУІІ-ХУІІІ стагоддзяў. Па вялікаму рахунку, належаць яны ўжо не мне, а беларускаму народу, з'яўляюцца нацыянальным набыткам. Каб яны не былі страчаны, я і вырашыў стварыць гэты музей.

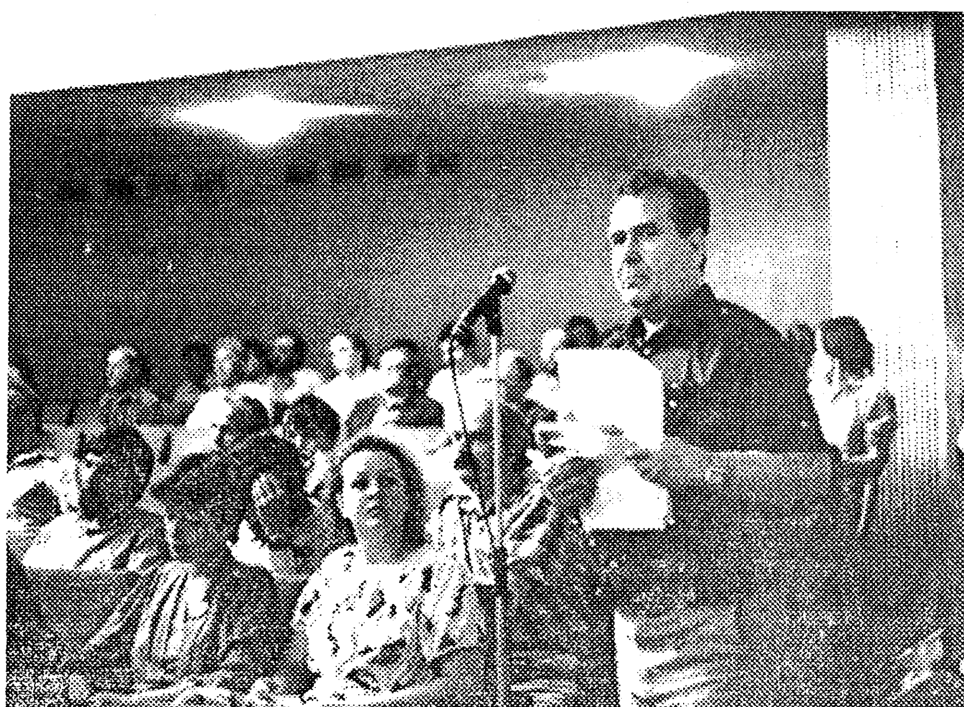
Адкрыццё музея мяркуецца правесці ў дзень юбілею яго заснавальніка. І дай Божа, каб гэты музей не спаткала доля музеяў знакамітых сыноў – адраджэнцаў нашай Бацькаўшчыны, а яго заснавальніку, Анатолю Яўхімавічу Беламу – здароўя і доўгіх гадоў, ды і вялікай пашаны ўдзячных нашчадкаў роднага краю.

А ў паслядоўнасці дадам: так хочацца верыць, што гэта даўно вядомая ў нас ініцыятыва стварэння музеяў будзе падхоплена, і надыйдзе час, калі кожная вёсачка, кожнае мястэчка і кожная ўласная сядзіба будуць мець сваю, не ў архівах дзесь, а адкрытую для ўсіх гісторыю. Гэта і ёсць повязь мінулага, цяперашняга і будучага, а без гэтай повязі няма цывілізаванага руху.

Мікола Лавіцкі.

P.S. Калі ўжо матэрыял быў падрыхтаваны, стала вядома, што з Кембрыджскага міжнароднага біяграфічнага цэнтру прыйшло паведамленне аб занясенні прозвішча А.Белага ў спецыяльны энцыклапедычны даведнік “2000 выдатных інтылектуалаў XX стагоддзя” і што ён ўзнагароджаны адпаведным медалём.

На здымках: А.Белы сярод Навагрaдскіх муроў. Выступае на I з'ездзе ТБМ 27 чэрвеня 1989 года.

Ад рэдактара:

Мне давялося бачыць Анатоля Белага мо разоў з пяць. Я пачуў пра Белага недзе ў 1988 годзе, а з 1990 я дасылаў яму з Казахстана газету “Рокаш”.
З тога часу я пастаянна чую: “Белы зрабіў тое , Белы зрабіў гэта”,-- і вельмі рэдка чую: “Белы сказаў...” Анатоль Белы не проста з той катэгорыі людзей, якія ўмеюць рабіць, але з той, якія ўмеюць і робяць. Белага не так хутка ацэняць і не так хутка прызнаюць, бо няма прарока ў сваёй Айчыне, але тыя, хто рэальна ведае спадара Анатоля, і цэняць, і шануюць Анатоля Белага і ганарацца Беларуссю, якая яшчэ здольна нараджаць такіх волатаў.
Я жадаю Анатолю Беламу, перш за ўсё, здзяйснення ўсіх яго задумаў на карысць Беларусі, бо ў тым -- сэнс яго жыцця.

Станіслаў Суднік.

3 лістапада

У гэты дзень споўнілася 85 гадоў з дня нараджэння Паўла Антонавіча Левановіча, беларускага пісьменніка. Пражыў нядоўга толькі 29 гадоў. вайна абарвала яго жыццё і прыпыніла творчы шлях. Нарадзіўся Павел Левановіч у вёсцы Мазалава Мсціслаўскага раёна Магілёўскай вобласці. Паходзіў з сялянскай сям'і. Закончыў сялянскую школу, затым вучыўся на першым курсе геафака БДУ. Увогуле, звесткі пра яго жыццёвы шлях вельмі кароткія. Вядома, што Левановіч удзельнічае ў паходзе Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. У 1941 годзе прызваны ў войска і пачаткам вайны на фронце. Пад час адступлення летам 1941 года пад Крычывам трапіў у акружэнне, а затым і ў палон. Быў змешчаны ў Крычаўскі лагер для ваеннапалонных, адкуль уцёк. Вымушаны быў застацца на тэрыторыі акупаванай нямецкімі войскамі, звязаўся з мсціслаўскім падполлем, дапамагаў партызанам.

У кастрычніку 1943 года зноў у Чырвонай Арміі і зноў на фронце. У баі ля вёскі Старынка Горыцкага раёна цяжка паранены і 20 снежня 1943 года памёр ад ран. Тут жа пахаваны.

Першыя творы Паўла Левановіча пачалі з'яўляцца ў 1934 годзе ў газетах "Палеская праўда", "Літаратура і мастацтва" ды часопісе для дзяцей "Іскры Ільіча". З 1936 года яго імя займае сталае месца на старонках беларускай перыёдыкі. Ён піша апавяданні, вершы ды нарысы. Нягледзячы на тое, што не ўсё атрымлівае́цца ў маладога пісьменніка, тагачасныя крытыкі заўважылі яго, як здольнага пачынаючага літаратара. Для апавяданняў Левановіча характэрны вастрыня і імклівасць сюжэту, трапнасць дэталяў, жывая мова. І ўжо ў 1938 годзе выходзіць яго кніга апавяданняў для дзяцей "Дружба". Творы вылучаюцца прастатой і зразумеласцю аповяду, добрым веданнем псіхалогіі дзяцей, іх інтарэсаў і захапленняў. У іх аўтар навучае дзяцей любіць прыроду, берагчы яе, вучыць быць працавітымі і сумленнымі. Літаратурная спадчына не перавыдадзена.

Язэп Палубятка.

16 лістапада

85 гадоў са дня нараджэння Язэп Семяжона, беларускага перакладчыка.

Іосіф Ігнатавіч Семяжонаў нарадзіўся ў вёсцы Пятровічы Смалявіцкага раёна ў сям'і лесніка. Скончыў Смілавічскую сярэднюю школу ў 1930 годзе ды стаў працаваць у калгасе рахункаводам, затым вучыўся на драматычных курсах у Менску. У 1932-1934 гадах актор трэцяга беларускага дзяржаўнага тэатра. а з 1934 па 1938 год студэнт факультэта замежных моў Менскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. Па заканчэнні прызваны ў Чырвонае войска: удзельнічаў у заходнебеларускай кампаніі ды савецка-фінскай вайне, дзе быў паранены. Пасля кароткага перапынку з 1940 года зноў на вайсковай службе. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. Дэмабілізаваўся толькі ў 1959 годзе. З 1953 года па 1960 выкладаў замежныя мовы ў Менскім суvoраўскім вучылішчы, затым па 1975 год у Беларускім дзяржаўным універсітэце, адначасова працаваў у рэдакцыі часопіса "Беларусь".

Першую пробу пяра можна аднесці да 1931 года. У той час ён піша вершы пад псеўданімам Язэп Азім.

Язэп Семяжон – вядомы перакладчык. Першыя яго пераклады з Байрана з'явіліся ў 1938 годзе. Палітра перакладаў самая разнастайная: як класіка так і сучаснасць. Ён працуе з творамі пісьменнікаў ЗША, Англіі, Францыі, Італіі. Сярод іх У.Шэкспір, Дж.Байран, Р.Бёрнс, У.Блейк, У.Уітмен, Дж.Кітс, М.Твэн, Э.Панье ды іншыя. Выйшлі кнігі "У.Шэкспір. Трагедыі" (1954г.), Дж.Радары "Неапаль без сонца" (1955г.), Р.Бёрнс "Шатландскае слова" (1957г.), раман М.Твэна "Жанна д'Арк" (1960г.). былі пераклады з нямецкай (Г.Гейнэ, Б.Брэхт). польскай (А.Міцкевіч. Ю.Славацкі, Ю.Тувім. Я.Івашкевіч, Л.Падгорскі-Аколаў, венгерскай (Ш.Пецёфі), румынскай (Дж.Калінэску, З.Станку), з чэскай і славацкай моваў (В.Завада, В.Мігалік) моў.

У 1968 годзе выйшаў зборнік перакладаў Язэпа Семяжона з класічнай і сучаснай в'етнамскай паэзіі "Акалены лотас". З індыйскай мовы на беларускую здзейсніў пераклады Р.Тагора, Х.Чатападхайі, Валатхолы. Здзейсніў шмат перакладаў з рускай, украінскай. літоўскай і латышскіх моў. У 1971 годзе яго намаганнямі пабачыла свет паэма беларускага паэта-лацініста Міколы Гусоўскага "Песня пра Зубра", а ў 1977 годзе выйшла кніга выбраных перакладаў паэзіі "Сем цудаў свету".

Памёр Язэп Семяжон у 1990 годзе.

Язэп Палубятка.

20 лістапада

100 гадоў са дня нараджэння Міхася (Міхаіла Мікалаевіча) Клімковіча (1899-1954) беларускага пісьменніка, аўтара гімна БССР.

Можна па рознаму ставіцца да часоў існавання Савецкай Беларусі: ці агулам усё ганіць ці ўздымаць на неабсяжную вышыню. Быў час, была эпоха. Эпоха бальшавізму. Эпоха, якую наканавана было пражыць беларусам. І кожны пражыў яе, як мог і ўмеў. І да гэтага часу мы павінны паставіцца ў роўнай ступені справядліва, як да ўсіх іншых часоў і эпох пражытых нашым народам.

Міхась Клімковіч нарадзіўся 20 лістапада 1899 года ў вёсцы Сялітраніке Барысаўскага раёна Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. У 1915 годзе. пад час першай сусветнай вайны, скончыў Барысаўскае вышэйшае чатырохкласнае вучылішча і тут жа здаў экзамены экстэрнам на званне народнага настаўніка. З таго ж 1915 года па 1921 год працаваў на Барысаўшчыне.

Затым на два гады быў прызваны на вайсковую службу ў Чырвоную Армію. Затым зноў настаўніцтва і паколькі быў прыхільнікам новай улады, то ў хуткім часе стаў працаваць на партыйнай і прафсаюзнай працы. З 1932 па 1934 год старшыня аргкамітэта па стварэнні Саюза пісьменнікаў БССР, а з 1934 па 1939 год старшыня яго праўлення. З 1943 па 1947 год быў галоўным рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР, затым да самае смерці працаваў літкансультантам Саюза пісьменнікаў.

Мае вялікую літаратурную спадчыну. Друкавацца пачаў з 1926 года. Аўтар драматычных паэмаў: "Кацярына Жарнасёк" (1937г.), "Адплата", "Уся ўлада Саветам", драматычнай трылогіі "Георгі Скарына", лібрэта опер "Апошні вечар на хутары". Кастусь Каліноўскі. "Песня аб шчасці", балета "Князь – возера", аднаактовак "На віленскім шляху", "На скрыжаванні дарог", "Маленькая хмарка". У 1947 годзе выйшаў зборнік "Драматычныя паэмы".

Былі выдадзены і іншыя кнігі.

Жыццёвы і творчы шлях Міхася Клімковіча – гэта пакуты беларускага інтэлегента пад бальшавіцкім прэсам.

Пад час рэпрэсій трыццатых гадоў паэт адчуваў, што ў любы момант яго могуць забраць. У роспачы ён паспрабаваў сабе перарэзаць горла. Яго ўратавалі, але да канца дзён сваіх гаварыў шэптам. Потым захварэў на сухоты і заўчасна ў 54 гады памёр.

Песня, што стала гімнам БССР была напісана ў 50-е гады. Яе прыпеў заканчваўся словамі: "Слава табе беларускі народ". Журы не пагадзілася са "славаю беларускаму народу" ды выправіла на "славу савецкаму" ды "свабоднаму". Аб тым, што яго верш стане гімнам Клімковіч даведаўся за дзень да смерці. Ужо сям'я яго атрымала прэмію у 40 тысяч рублёў.

Язэп Палубятка.

29 лістапада

Сёлета ў гэты дзень споўнілася 140 гадоў са дня нараджэння Мікалая Андрэевіча Янчука, вучонага – славіста, пісьменніка.

Ён нарадзіўся ў Карніцы. цяпер Белападляшскага ваяводства, што на тэрыторыі цяперашняй Польшчы, у 1859 годзе у свой час скончыў Маскоўскі універсітэт. Пасля заканчэння працаваў настаўнікам. А з 1892 года заняў пасаду намесніка бібліятэкара Руменцаўскага музея. хавальнікам Дашкаўскага этнаграфічнага музея ў Маскве. Яшчэ ў 1886 годзе Янчук правёў экспедыцыю ў Менскую губерню, а сабраныя пад час яе матэрыялы надрукаваў у "Минском листке". Мікалай Андрэевіч першы. хто на навуковай аснове стаў збіраць, даследаваць ды апрацоўваць беларускі музычны фальклор. Сваімі працамі "Маларускае вяселле ў Карніцкім прыходзе Кастанцінаўскага павета Сядлецкай губерні" і "Па Мінскай губерні" навуковец заклаў падмурак беларускай музычнай фалькларыстыкі.

Акрамя гэтага ён вывучаў гісторыю беларускай літаратуры і раскрыў яе ў даследаваннях "Некалькі слоў пра навейшую беларускую літаратуру", "Навейшая беларуская літаратура і яе дзеячы". "Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Старадаўні погляд".

Мікалай Янчук выступае адным з заснавальнікаў і рэдактарам часопіса "Этнографическое обозрение", дзе друкуе шмат матэрыялаў пра Беларусь. З 1918 года чытае курс беларускай і ўкраінскай літаратуры. Затым актыўна ўдзельнічае ў працы камісіі па стварэнні Беларускага універсітэта. а з 1921 года працуе там жа прафесарам.

Сярод іншага варта зазначыць. што Мікалай Янчук прымаў непасрэдны ўдзел у падрыхтоўцы першай кніжкі Янкі Купалы на рускай мове. Пісаў п'есы . Ён – яшчэ аўтар спрацовак рускіх, беларускіх і украінскіх народных песень. У 1921 годзе перадаў свой кнігазбор бібліятэцы БДУ (зараз гэтыя творы знаходзяцца ў нацыянальнай бібліятэцы Беларусі). Памёр у 1921 годзе.

Язэп Палубятка.

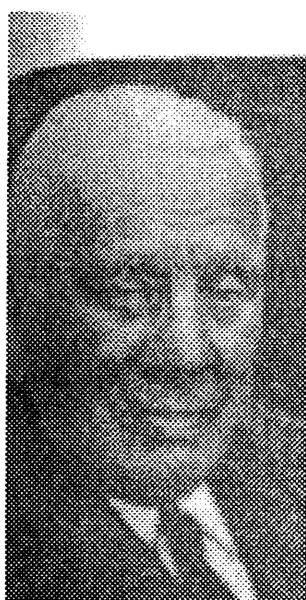
30 лістапада

У гэты дзень споўнілася сто гадоў са дня нараджэння аднаго з мэтраў беларускай савецкай літаратуры Міхася (Міхаіла Ціханавіча) Лынькова.

Шмат хто з нас саракагадовых у дзяцінстве пачынаў знаёмства з беларускай літаратурай з прачытання казкі – аповесці "Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў", а потым з хваляваннем зачытваўся прыгодамі "Міколокі-паравоза". Ужо ў школе ў свой час мы абавязкова павінны былі прачытаць раман-эпапею "Векапомныя дні".

Народны пісьменнік БССР з 1962 года Міхась Лынькоў нарадзіўся 30 лістапада 1899 года ў вёсцы Зазыбы Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці ў сям'і чыгуначніка. Яшчэ ў гады панавання Расейскай імперыі скончыў Стараседбскае народнае вучылішча, а ў 1917 годзе – Рагачоўскую настаўніцкую семінарыю. Затым настаўнічаў у Ліпініцкай земскай школе, зараз Буда-Кашалёўскі раён. У 1919 годзе прызваны быў у Чырвоную армію. У складзе яе хадзіў на Варшаву, потым паспешна адступаў.

Неўзабаве ў складзе ўсё таго ж войска змагаўся са сваімі братамі-беларусамі: удзельнічаў у аперацыі супроць атрадаў Булак-Була-ховіча. Пасля дэмабілізацыі настаўнічаў у мястэчку Свер-жань Рагачоўскага раёна. Свой першы твор-верш Лынькоў надрукаваў яшчэ ў 1919 годзе. З 1925 года працуе ў Бабруйскай акруговай газеце з жытовай да таго часу назвай "Камуніст". Пачынаў з сакратара рэдакцыі, потым прызначаецца намеснікам рэдактара, з 1928 года рэдактар гэтай газеты. Толькі ў 1926 годзе надрукаваў сваё першае апавяданне, а ўжо ў 1927 годзе пабачыў свет зборнік "Апавяданні". У тыя гады М.Лынькоў быў арганізатарам і кіраўніком бабруйскай філіі "Маладняка" БелАППа. Неўзабаве пераходзіць на працу ў Дзяржаўнае выдавецтва БССР і пераязджае ў Менск. Неўзабаве становіцца сакратаром аргкамітэта па стварэнні Саюза пісьменнікаў Беларусі.

У гэтыя гады выходзяць зборнікі пісьменніка "Гой" (1929г.)., "Андрэй Лятун" (1930г.), аповесць "Апошні звярыядавец" (1930г.).

З 1938 года па 1948 год займае пасаду старшыні Саюза пісьменнікаў. Адначасова да 1941 года быў галоўным рэдактарам часопіса "Полымя рэвалюцыі". Міхась Лынькоў у гэты час знаходзіцца на вяршыні афіцыйнай славы, але гэта не мяшае яму прыняць удзел у вайсковай акцыі Чырвонай арміі на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1939 годзе, дзе ён рэдагуе газету "Беларуская звязда" – орган палітупраўлення Беларскага Фронту. У гады другой сусветнай вайны рэдагаваў франтавую газету "За Савецкую Беларусь". З 1943 года па 1952 год з невялікім перапынкам дырэктар Інстытута літаратуры, мовы і мастацтва Акадэміі Навук БССР.

Пісьменнік Міхась Лынькоў не зведаў сталінскіх рэпрэсій, а зведаў славу і пашану ад тых уладароў. Ён становіцца акадэмікам Акадэміі навук БССР. Неаднаразова прымае удзел у працы сесій Генеральнай Асамблеі ААН. Быў узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна, трыма ордэнамі Працоўнага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі. Меў багатую калекцыю медалёў.

У 1968 годзе за раман "Векапомныя дні" пісьменніку присуджана дзяржаўная прэмія БССР імя Якуба Коласа.

Памёр 21. 09. 1975 года.

Не ўсё напісанае пісьменнікам за доўгае жыццё захавала сваю актуальнасць і значнасць. Шмат што адышло і засталося толькі ў аналах гісторыі беларускай літаратуры, як напісанае беларускай "наркомаўкай".

Язэп Палубятка.

У Карпатах думалася аб горнім

9 – 10 кастрычніка ў вёску Баранява, што ў Закарпацкай вобласці на Украіне, з'ехаліся ўдзельнікі 6-й міжнароднай пілігрымкі Ружанца за адзінства царквы. Як і ўсе папярэднія гады, актыўна ўдзел узялі ў пілігрымцы прадстаўнікі нашай краіны. Вернікі грэка-каталіцкіх парафій з Менска, Магілёва, Полацка, Віцебска і іншых мясцін Беларусі палічылі неабходным аддаць свае галасы за лучнасць людзей на падставе духоўнасці і вышэйшых хрысціянскіх ідэалаў.

Усходняй Еўропе, як месца аб'яўленняў Маці Божай.

У Баранявы няпросты, нават трагічны лёс. Так, у 1947 годзе кляштар быў зачынены, 126 манахаў трапілі ў ГУЛАГ, 19 – зніклі бясследна. Будынкі царквы і кляштара былі зруйнаваныя, матэрыялы, з якіх яны былі пабудаваныя, пайшлі на гаспадарчыя патрэбы.

Паўнакроўнае хрысціянскае жыццё ў Баранява аднавілася толькі ў 1991 годзе, з вяртаннем царкве цудадзейнай іконы.

Баранява. Царква і капліца. Фота Міхаіла Кускова.

Першая літургія на шляху да месца асноўных урачыстасцяў адбылася для уніятаў нашай вобласці ў царкве св. Параскевы ў Полацку. Затым 67 чалавек на чале са святаром а.Пахоміем, які нястомна скіроўваў пілігрымаў да малітвы і роздуму аб горнім, накіраваліся да аднаго з прыгажэйшых украінскіх гарадоў – Львова. Там у капліцы Студыцкага кляштара св. Іосіфа адбылася другая літургія. Пасля шлях зноў пралёг на поўдзень. Увесь час сама прырода спрыяла вандроўнікам у іх імкненні да высокага. Невыказана чароўныя, усе ў копках сена апошняга ўкосу, Карпаты маляўнічыя, з чатырохсхільнымі чарапічнымі дахамі хат і абавязковымі шпілямі цэркваў вёскі ўздоўж горных імклівых рэчак, прыязныя ўсмешкі і прывітальныя ўсмешкі мясцовых жыхароў – усё надавала падарожжу атмасферу ўзнёсласці і сардэчнасці.

Вёска Баранява, вялікая, з абвітымі вінаграднаю лазою падвор'ямі, размясцілася ў даліне недалёка ад украінска-румынскай мяжы. Адлік яе вядомасці ў хрысціянскім свеце пачаўся з 1716 года, калі адзін чалавек пабудаваў тут у памяць аб памерлай жонцы драўляную царкву з келляй. Пазней быў узведзены і будынак кляштара. Вёска вядомая таксама ва

Мерапрыемства, што сёлета праводзілася ў Баранаве, вызначалася ўрачыстасцю і вялікай колькасцю ўдзельнікаў. Было шмат мясцовых жыхароў з усяго Закарпацця, прыехалі пілігрымы з Румыніі, Славакіі, Расіі, Польшчы. На працягу сутак доўжыліся літургіі, гучалі спевы на розных мовах. Годна, як роўнае сярод роўных, адчувала сябе побач з іншымі наша, беларускае, слова. Дзякуючы клопатам Місійнага згуртавання св.Кірылы і Мяфодзія, якое апякуецца наладжваннем такіх пілігрымак, дзесяткі, сотні тысяч вернікаў змаглі адчуць хараство і жыватворную сілу супольнай малітвы. "Не бойся жыць з Богам!" – гэтыя словы шматкроць гучалі ў Баранява і для многіх людзей на многія гады сталі арыенцірам дабрых учынкаў у гонар Стварыцеля і Чалавечнасці.

Суткі ў Баранява, не зважаючы на дождж, праляцелі, як адна гадзіна. Напярэдадзе зноў былі велічныя горы з перавалами і пашырэлымі на вачах ад восеньскіх ападкаў Цісай і Латарыцай, гасцінныя манахі кляштара св.Іосіфа, тарфяністыя палеткі Палесся – асвечаны Божаю ласкаю шлях дадому.

Францішак Вяцкі,
Эдвард Галустаў. Віцебск.

У нас няма Беларускай праваслаўнай царквы

Зараз адчыняецца шмат праваслаўных цэркваў у гарадах і вёсках. Але ва ўсіх гэтых храмах набажэнствы вядуцца на расейскай мове. Я не разумею чаму. Святары ў асноўным беларусы і павінны весці набажэнствы па-беларуску, таксама на роднай мове гаварыць пропаведзі. Я падала запіску аб здароўі на беларускай мове, а святар пераклаў і зачытаў па-расейску. Мне было балюча гэта чуць. Я хачу гаварыць з Богам на той мове якую ён мне даў. І я думаю ён мяне лепш зразумее, хутчэй пачуе і дапаможа.

А паспрабуйце купіць на беларускай мове малітваслоў, Евангелле, Псалтыр, Біблію альбо другую літаратуру. Вы нідзе не купіце. Вы абыдзеце ўсе цэрквы і кіёскі і нічога не набудзеце. А некаторыя будуць нават здзіўлены Вашай просьбе. Я думаю, што у нас пакуль няма беларускай праваслаўнай царквы. У нас ёсць руская праваслаўная царква на Беларусі.

Савіцкая М.П.
г.Смалявічы.

"МАЁ СЭРЦА ЗАСТАЛОСЯ Ў ПРАЗЕ"

Два турыстычныя аўтобусы спяшаліся ў бок ліцвінска-польскай мяжы. Вырваўшыся з абдымкаў сталіцы яны кіраваліся на Горадню. Незвычайныя пасажыры былі заняты кожны сваімі справамі. Хто вёў нетаропкую гамонку, хто прыглядаўся да суседзяў, шукаючы повад для знаёмства, а нехта спаў ажно да самае мытні. Трэба адзначыць, што кампанія сабралася даволі стракатая і вельмі цікавая. Тут былі і выкладчыкі, і студэнты, бізнэсоўцы (праўда іх было няшмат), ды люд паспаліты. Але галоўнай катэгорыяй пасажыраў, хоць і не самай шматлікай, былі рыцары. Хто куды, а яны ехалі змагацца ў бітве супраць войскаў Яна Жыжкі, абараняць замак у вёсцы Млазавіцэ. Усе астатнія хоць і не былі рыцарамі,але былі ў пэўнай ступені аднадумцамі, альбо асобамі зацікаўленымі. Таму, нягледзячы на разнастайнасць кампаніі, яна выглядала з'яднанай. Праўда некаторыя вылучаліся спасярод іншых сваёй расейскамоўнасцю і меншай зацікаўленасцю да мэты паездкі. Але такіх было няшмат і таму яны не вартыя ўвагі. За выключэннем адной пары. Яны вылучыліся тым, што не паспеўшы выехаць з Менску пачалі піць піва. Прычым, у неабмежаваных колькасцях. Пакуль дабраліся да Горадні, дык аматары піва (так іх празвалі астатнія) выжлукцілі пляжак пяць ці шэсць.

Але да мяжы дабраліся без прыгодаў. Мытню прайшлі хутка, ды палякі нешта не пускалі. Пазней даведаліся, што недзе разліўся з цыстэрны аміяк і дарога часова перакрыта. Гэтая нязначная, на першы погляд, затрымка выклікала шмат непрыемных наступстваў. Але нават яны не маглі азмрочыць настрою падарожнікаў.

Польшчу праехалі за ноч. Тыя, хто не спаў, убачылі хараство начной Варшавы. На золку праяжджалі Уроцлаў. У гэтым прыгожым месце дагэтуль вельмі заўважныя наступствы паводкі.

На польска-чэшскай мяжы нагадалі пра сябе аматары піва. Паколькі названы напой у іх скончыўся, хлопец пабег па наступную партыю. А здарылася гэта ў момант, калі без пашпартоў чакалі праезду на чэшскі бок, а пабег ён на польскі. Натуральна ад памежнікаў дасталося кіраўніку групы, а ад яго і аматару піва.

Чэхія сустрэла пахмурным ранкам (але нягледзячы на гэта надвор'е ўвесь тыдзень было проста выдатным). Наперадзе чакалі старажытныя замкі. Ды вось тут і адгукнулася затрымка на нашай мяжы. Замест запланаваных трох замкаў паспелі наведаць толькі два: Конопіштэ і Чэшскі Штэрнбэрк. А ўсярэдзіне агледзелі наогул толькі Чэшскі Штэрнбэрк. Дарэчы, замак прыватны, і гаспадар жыве ў ім. Ды нічога не зробіш, да цямна трэбала разбіць "табар", а некаторым уладкавацца ў гатэлі.

Нягледзячы на стомленасць і непрыемныя накладкі настрой усё ж быў добрым. Нас чакала Прага!

Наступны дзень належыў толькі ёй. "Маё сэрца засталося ў Празе!" – сказала потым адна дзяўчына. Дадам што, напэўна, не толькі яе сэрца. Прага – гэта цэлае месца мінуўшчыны, гэта натоўпы рознамоўных турыстаў, гэта святочная атмасфера, гэта цікавосткі на кожным кроку. Чаканьня і не, гэта жаданне вярнуцца сюды зноў.

Прэзідэнцкі палац, на падворку якога без забарон тоўпяцца турысты; захапляльны сабор святога Віта; людзі, якія ходзяць, глядзяць, слухаюць, і тут жа на прыступках, на траўніках адпачываюць; музыка, спевы, мастакі, велізарная лялька Моцарта, якую насілі пад бой барабанаў, крышнаіты – усё гэта Прага, якая зачаравала нас, падхапіла і панесла па сваіх вуліцах і плацах, не маючы намеру адпусціць.

А вярнуцца ў рэчаіснасць нам дапамаглі, натуральна, аматары піва. Яны вельмі спазняліся да ад'езду, але прыйшоў увогуле адзін хлопец. Дзяўчына згубілася. Знайшлася яна толькі а другой уночы. Ну што ж, з кім не бывае. Тым больш выпіўшы з самага ранку столькі піва...

Але нарэшце дабраліся мы да мэты паездкі. На наступны дзень пасля вандроўкі ў Прагу нас чакала бітва. У невялічкую вёску Млазавіцэ сцякаліся чэшскія рыцары і цікаўныя. Каб не машыны і ровары, магло скласціся ўражанне, што трапіў у сярэднявечча. Старыя будынкі, рыцары, дамы ў старажытных строях. Усё выглядала вельмі хваёна. Тут трэба дадаць, што ў Чэхіі няма вёсак у нашым разуменні. Там гэтыя паселішчы нагадваюць даўнія мястэчкі з мураванымі дамамі, плацам у цэнтры, з фантанам, нават з рэстаранам дзе вас абслугоўваюць афіцыянты. Адчуваеце адрозненне? А дадайце сюды людзей у сярэдневечных апранахах.

Увогуле чэхі любяць і шануюць сваю гісторыю. Яны аднаўляюць сапраўдныя бітвы, імітуюць прыдуманыя, ладзяць турніры. На шчасце яны маюць шмат мясцінаў дзе можна "гуляць у мінулае". Амаль уся Чэхія захоўвае дух даўніны. Гэта краіна ў якой старажытнасць вельмі арганічна спалучаецца з сучаснасцю.

Ды вернемся да бітвы. Пад гукі старажытнай музыкі "жыхары" замка забаўляліся па-за яго сценамі на маляўнічым узгорку. Рыцары біліся на турніры. Але з-пад лесу паказалася варожае войска. Людзі кінуліся ў замак. За імі паспяшаліся і рыцары, сярод якіх была і наша ліцвінская дружына пад бел-чырвона-белым сцягам. Брама замка зачынілася. Падаспеўшыя ворагі сталі недалёка ад замка і выслалі пасла з прапановай здацца. Адказам ім былі дружны рогат. Атака на замак не прымусіла доўга чакаць. Гром гарматаў, лязгат зброі. Напад адбіты. Але ворагу ўдалося выманіць абаронцаў замка за сцены. Пачалася сапраўдная бітва. На поле шмат забітых і параненых. Частка варожых рыцараў абышла замак і, праламаўшы сцяну, уварвалася ў яго. Перавага была на баку войска Яна Жыжкі. Замак быў захоплены. Пад апладысменты прысутных "забітыя і параненыя" падымаліся з зямлі, збіралі зброю. І раптам, абаронцы і нападаючыя разам рынуліся з мячамі ды тарчамі на гледачоў, нібыта ў атаку. У апошні момант рэзка спыніліся перад імі. Гэта выклікала ўсеагульнае захапленне і весялосць. З бітвы вярнуліся задаволеныя і ўдзельнікі і гледачы. Многія з сувенірамі, што прадаваліся побач.

Выканаўшы свой "інтэрнацыянальны абавязак" ліцьвінскія рыцары, ды тыя хто суправаджаў іх, выправіліся ў Кракаў. Пераначавалі ў прытулку для моладзі дзе былі пакоі на дванаццаць-чатырнаццаць чалавек. Знаёмства з Кракавам пачалося з Вавеля. Вавель мае гістарычную каштоўнасць не толькі для палякаў, але і для ліцьвінаў, праз што напрацягу ўсёй экскурсіі нагадваў нам Даніла, паляк па нацыянальнасці, але па сутнасці ліцьвінскі (чытай беларускі) нацыяналіст. Ён валодае расейскай, беларускай, чэшскай, славацкай, трошкі латышскай мовамі. Але расейскую мову на тэрыторыі Беларусі не разумее прынцыпова.

"З таго боку здымкі лепшыя будуць, там Пагоня" – падказаў Даніла нашай групе падчас экскурсіі па Вавелю. І сапраўды, на Вавелю шмат выяў нашай Пагоні, у касцёле, у сутарэннях дзе пахаваныя каралі і вялікія князі, на мурах. Усюды побач з польскім арлом годна пачувае сябе Пагоня.

Кракаў вельмі каштоўны для нас з пункту гледжання гісторыі. Але скарыць нашыя сэрцы, як Прага, ён не здолеў. Нават славуты Вавельскі цмок, якога я назваў паскудным (бо не хацеў дыхаць полымям перад камерай), пакрыўдзіўшы пры гэтым паляка на падпітку што апынуўся побач, нават цмок не здолее выцягнуць Кракаў да ўзроўню Прагі.

Агледзеўшы хараство Марыяцкага касцёла, пагуляўшы па рынкавым плацы і ваколіцах, ліцьвінскія вандроўнікі пачалі збірацца да аўтобусаў каб скіравацца на радзіму. Настрой панаваў ужо не такі радасны. "Ну вось, цяпер спакойна можна размаўляць па-расейску" – сумна пажартаваў адзін з падарожных, калі мы перасяклі мяжу нашага гаспадарства. У Чэхіі ён "не разумеў" расейскую мову і прасіў чэхаў размаўляць па-агнельску. Ды і большасць з нас пад час паездкі карысталася найперш роднай мовай, таксама польскай, хто ўмеў трохі англельскай ці нямецкай. Мабыць расейскамоўныя адчувалі большы дыскамфорт пры кантактах чым астатнія.

Як там ні было, а трэба вяртацца дахаты. Нагружаныя чэшскім півам, падарункамі і ўражаннямі спадарожнікі раз'ехаліся па дамах.

Вандроўка скончылася, але доўга яшчэ будуць ва ўспамінах цікавыя людзі, прыгожыя паселішчы і захапляльныя краявіды. Бывай Чэхія, na shledanou! Мы яшчэ сустрэнемся...

Яўген Салейчук.

Уладзімір Арлоў

Адкуль наш род

(Працяг)

Песня пра зубра

Мікола Гусоўскі з натхненнем узяўся за пяро. Ён назваў свой твор "Песня пра абліччa і дзікасць зубра, а таксама пра паляванне на яго", або, скарочана, проста – "Песня пра зубра". Паэт пісаў паэму па-лацінску. Лаціна была тады міжнароднай моваю навукі і мастацтва, яе разумелі адукаваныя людзі ва ўсіх еўрапейскіх краінах. Аднак мы называем Гусоўскага беларускім паэтам, бо праз увесь ягоны твор праходзіць шчырая любасць да Бацькаўшчыны.

Вось як паэт апісвае самога зубра:

Лютасцю больш небяспечны, чым люты драпежнік,
Зубр для людзей не страшны, не чапай – не зачэпіць,
Будзе стаяць, як укопаны – пастыр на варце,
Не страпянецца, а позіркам пасціць няспынна
І чараду, і сям'ю ў чарадзе на папасе.
Смелы, і ў гэтым няма яму роўнага звера
Ў свеце жывёльным пушчанскага нашага краю.
Стрэнеш, бывала, такога дазорцу ў дуброве,
Стоішся ў хмызе і дзякуеш Богу – не згледзеў.
Дзе цім – не згледзеў! Ты вокам зміргнуў – заўважае.
Дзесь калчаном шарганеш, на галінку наступіш –
Быццам працяты стралой, здрыганецца – і ў наступ.
Шчасце, калі пры такой выпадковай сустрэчы
Меч твой не бліснуў на сонцы, кап'ё не заззяла:
Смела ідзі без аглядкі, як быццам не бачыў
Гэтага страху. А ён, утаропіўшы вочы,
Будзе ўсё зіркаць, пакуль не схаваешся ў нетры.
Хто не пабачыў сваімі вачыма – не ўявіць,
Як вар'яцее паранены зубр і рыканнем
Пушчу ў трымценне прыводзіць – аж сыплецца шэрань.
Ярасць і боль абуджаюць у звера шаленства.
Страшна глядзець, як ён чмыхне і позіркам злосным,
Поўным нянавісці, зыркне і ўправа, і ўлева.
Хай жа, развяўшы пашчу, ён выдыхне з храпам
Рык глухаваты, гартанны і раптам рванецца
З месца скачкамі насустрач абранай ахвяры –
Кроў ледзянее ад жаху...

Але паэт не толькі апісваў велічнага валадара беларускіх лясоў. Ён усхваляваная і шчыра апавядаў пра родную зямлю, яе перамогі і яе няшчасці. Гусоўскі з абурэннем пісаў пра войны і пакуты простых людзей.

Ён заклікаў еўрапейскія народы аб'яднацца, каб разам даць адпор жорсткім заваёўнікам на чале з турэцкім султанам.

Вяртанне

Якраз тады, калі "Песня пра зубра" была гатовая, у Рым прыйшла страшная хвароба – чума. Лекаў ад яе людзі яшчэ не ведалі і тысячамі паміралі ў страшных пакутах.

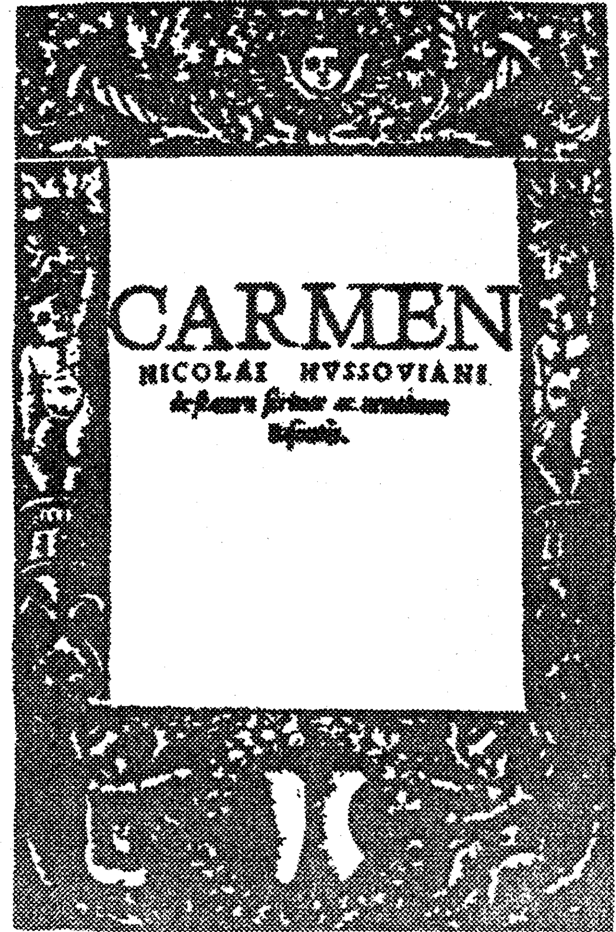
Чума забрала жыццё ў Эразма Вітэліуса, не пашкадавала і самога папу Лявона X.

Мікола Гусоўскі здолеў уратавацца ад смерці і вярнуўся ў Кракаў.

Як найвялікшы свой скарб ён вёз па небяспечных дарогах рукапіс сваёй паэмы.

Польскай каралеваю і вялікай княгіняю літоўскай у той час была адукаваная італьянка Бона Сфорца. Дзякуючы яе падтрымцы ў 1523 годзе Гусоўскі выдаў у Кракаўскай друкарні сваю адзіную кнігу, куды ўвайшлі "Песня пра зубра" і напісаныя ў Рыме вершы.

На пачатку кнігі паэт звяртаўся да каралевы з просьбаю ўзяць пад сваю апеку ўсіх таленавітых людзей навукі і мастацтва, каб яны маглі працаваць на карысць дзяржаве, не думаючы пра кавалак хлеба. На жаль,

CARMEN
NICOLAI HVSSOVIANI
de statura feritate ac venatione bisontis.

уладары не пачулі гэтага закліку. Кароль і прыдворныя хутка забылі пра выдатнага песняра. Апошнія гады Мікола Гусоўскі пражыў у нястачы, пакутуючы ад хваробаў і адзіноты.

Сапраўдная слава прыйшла да яго толькі праз некалькі стагоддзяў. "Песня пра зубра" сёння перакладзена на беларускую, польскую, літоўскую і іншыя мовы. Беларускія мастакі стварылі некалькі партрэтаў знакамітага паэта. Імем Гусоўскага названая адна з менскіх вуліц. Яго натхнёную паэму вывучаюць школьнікі і студэнты. Яна дае кожнаму добры ўрок любасці да Бацькаўшчыны.

Пытанні і заданні:

1. Што ты ведаеш пра дзяцінства і юнацтва Міколы Гусоўскага?
2. Як паэт апынуўся ў Рыме?
3. Хто заказаў Гусоўскаму паэму пра паляванне на зубра? Чаму паэт згадзіўся на гэтую прапанову?
4. Як называецца галоўны твор Міколы Гусоўскага?
5. Пачытай урывак з "Песні пра зубра" і паспрабуй намаляваць сустрэчу чалавека з гэтым зверам.
6. Чаму паэт не змог надрукаваць сваю паэму ў Рыме?
7. Хто дапамог Гусоўскаму выдаць ягоную "Песню"?

Полацкая вайна

Цар Іван Грозны

Ты ўжо ведаеш пра бітву пад Воршай, дзе нашыя продкі разграмілі ўтрая большае войска ўсходніх суседзяў. Але і пасля гэтага расейскія цары па-ранейшаму называлі беларускую зямлю сваёй і імкнуліся захапіць яе. У сярэдзіне XVI стагоддзя новую вайну з Вялікім княствам Літоўскім пачаў цар Іван Грозны.

Гэта быў чалавек з жорсткім сэрцам і дзікім норавам. У дзіцячыя гады ён любіў скідваць з высокіх дахаў катоў і здзекавацца з іншай дробнай жывёлы, а потым пачаў спіхваць з вышыні і таварышаў сваіх гульняў. Зрабіўшыся царом, Іван з асалодаю мучыў людзей. Ён акружыў сябе катамі і даносчыкамі, сек галовы былым сябрам і нават забіў свайго сына.

Аднойчы цару прывезлі з Персіі падарунак – слана. Крамлёўскі ўладар закамандаваў яму апусціцца на калені, але няшчасная жывёліна, не разумеючы расейскае мовы, не паслухалася. Тады Іван сваім слугам загадаў пасекчы слана на кавалкі.

Нядзіва, што жорсткага маскоўскага цара на захопленых ім землях людзі часцей называлі не Грозным, а Жахлівым.

Паход на Беларусь

Узімку 1563 года цар Іван ляснымі дарогамі павёў свае палкі на Полацк. Калі верыць маскоўскім пісцам, у захопнікаў было 200 тысяч коннікаў і 60 тысяч пехацінцаў. Войска мела 200 гарматаў, у тым ліку вогнекідальныя і сценабітныя. Цар бярог коней, і гарматы, порах ды іншыя вайсковыя прыпасы везлі на сабе простыя людзі, якіх у Маскові называлі "чорнымі". Самую вялікую з гарматаў цягнулі на змену болей за тысячу чалавек.

Напрыканцы студзеня царская арда спынілася на дзвінскіх берагах. Наперадзе ляжаў Полацк – найбагацейшы горад Вялікага княства і яго галоўная крэпасць-фартэца з дзевяцівежавым замкам, з дванаццацю манастырамі і васемнаццацю цэрквамі. Маскоўскае войска абкружыла горад і пачало яго аблогу. Праз полацкія сцены паляцелі ядры і агонь. Па небе паплылі чорныя дымныя хмары.

Горад абараняў невялікі ў параўнанні з ворагам гарнізон, але здавацца ён не збіраўся. Продкі маглі б доўга трымаць аблогу, аднак полацкі ваявода Станіслаў зрабіў памылку. Ён адвёў сваіх людзей у замак і загадаў падпаліць навакольныя вуліцы. Пад прыкрыццём густога дыму царскія стральцы ўварваліся ў горад і падцягнулі гарматы зусім блізка да замка. Апрача таго, захопнікі падвялі пад сцены падкоп і ўзарвалі там некалькі парахавых бочак. Полацкі замак загарэўся. Харчовыя запасы канчаліся, надзеяў на падмогу ўжо не было. Пасля сёмага варожага прыступу ваявода Станіслаў вырашыў здавацца.

Царска слова

Іван Жахлівы паабяцаў, што пакіне кожнаму палачаніну волю і маёмасць. Горад паверыў слову цара, аднак верхавод захопнікаў і не думаў трымаць яго. Да палонных беларускіх воінаў цар прыставіў моцную ахову і наказаў пяць дзён не даваць ім вады і ежы. Сваёй здабычаю пераможца абвясціў і мірных жыхароў. Летапісы апавядаюць, што ўсіх полацкіх габрэяў – ад старых да маленькіх дзяцей – царскія стральцы ўтапілі ў Дзвіне. Чужынцы панішчылі полацкіх рыцараў, якія адмовіліся служыць цару, а таксама шмат іншага народу.

Пяцьдзесят тысяч палонных палачанаў, звязаных вяроўкамі і абы-як апранутых, пагналі ў Маскову. Людзей не кармілі, і яны сотнямі паміралі на зімовых дарогах ад голаду і марозу.

Дамоў не вярнуўся амаль ніхто. Паданне кажа, што ў Полацку, калі трэба было прыкласці да царскай граматы пячатку, Іван Жахлівы выганяў усіх прэч, каб не бачылі, як з ягоных рук крапае кроў.

У рукі да маскавітаў трапіла багатая бібліятэка Сафійскага сабора з цудоўнымі Скарынавымі кнігамі. Царскія людзі разглядалі друкаваныя кнігі са здзіўленнем і страхам, бо ў Маскові друкарняў яшчэ не было.

Каб вынішчыць памяць палачанаў пра сваю дзяржаву і былыя вольнасці, царскія слугі палілі ці вывозілі старажытныя граматы. Магчыма, якраз тады загінуў і бясцэнны Полацкі летапіс.

Барацьба з чужынцамі

Полацк і прыдзвінскія землі на доўгія шаснаццаць гадоў трапілі ў няволю. Гарэлі беларускія вёскі. Палі зарасталі лесам. Сялянаў гналі ў палон або змушалі цалаваць крыж на вернасць цару і ваяваць супраць братоў.

Вайна працягвалася. Цар загадаў сваім палкам сысціся каля Воршы і, выпальваючы ўсё на сваім шляху, ісці ў глыб Беларусі, на Менск і Навагрудак. Царскі ваявода Пётр Шуйскі выступіў з Полацка з 25-тысячнай раццю. Ён ішоў быццам па сваёй зямлі: дазоры наперад не высылаў, панцыры і зброю вёз на санях і быў за гэта хутка пакараны. На беразе ракі Улы паблізу вёскі Іванска па ворагу знянацку ўдарыў гетман Мікалай Радзівіл з беларускай конніцай. Масквіты не паспелі ні надзець панцыры, ні стаць у баявыя шыхты. Захопнікаў праследавалі і дабівалі да глыбокай ночы. Ваярам дапамаглі тамтэйшыя жыхары. Просты селянін з Іванска забіў сякерaю самога ваяводу Пятра Шуйскага. Ад дзідаў, шабляў і куляў палегла дзевяць тысяч чужынцаў і столькі ж патанула ў рацэ.

(Працяг у наступным нумары).

Знамянальныя даты

Бярэсце – 980 гадоў

Свае знамянальныя даты маюць не толькі людзі і падзеі, што адбываліся ў нашай гісторыі. Юбілейныя даты маюць і гарады зямлі нашай і ўжо яны самыя з'яўляюцца часцінай нашай гісторыі. Яны - наш гонар, слава. С поўным правам гэта можна аднесці да Бярэсця. Бярэсце – адзін са старажытных гарадоў зямлі нашай. У вядомых летапісах – як Іпацьеўскі і "Аповесць мінулых гадоў" гэта месца ўпамінаецца ў сувязі з падзеямі 1019 года, калі ў час барацьбы за ўладу паміж князямі Яраславам і Светаполкам апошні шукаў паратунку за Берасцейскімі ўмацаваннямі. Аб узнікненні гэтага паселішча захаваліся легенды. Адна з іх запісана беларускім падарожнікам этнографам і гісторыкам П.М.Шпілеўскім. У гэтай легендзе распавядаецца аб тым, што багаты купец, які ехаў праз землі дрыгавічаў з таварам, трапіў у багну. Тады ён замасціў балота бярозавымі бярвеннямі і пакрыў гаць бярозавай карою ды такім чынам уратаваўся. І як падзяку за сваё выратаванне ён будуе тут капішча ды называе яго Бярэсце. Праз некаторы час ён вяртаецца сюды з Літвы са сваёю дружынаю ды селіцца.

За мінулае тысячагоддзе на гэтай зямлі адбылося шмат падзеяў, што пакінулі адметны след у гісторыі самых розных народаў.

У 1390 годзе Бярэсце атрымлівае Магдэбургскае права. Тут у 1409 годзе вялікі князь Вітаўт і кароль польскі Ягайла распрацоўвалі план Грунвальдскай бітвы. Бітва якая на заўжды спыніла крыжацкія паходы на землі Вялікага княства Літоўскага.

У 1554 годзе буў зацверджаны гарадскі герб: на чырвоным полі каменная вежа пры зліянні двух рэк.

У 1558 годзе тут выдаецца першы ва Ўсходняй Еўропе песеннік з нотамі, а праз пяць гадоў у 1563 годзе на сродкі тагачаснага берасцейскага старасты Мікалая Радзівіла Чорнага была выдадзена знакамітая Берасцейская (Радзівілаўская) Біблія - шэдэўр кнігавыдавецкага мастацтва.

Бярэсце стала сталіцай рэлігійнага прымірэння вернікаў розных канфесій Вялікага княства Літоўскага. У 1596 годзе была прынята Берасцейская царкоўная унія, асноўнай мэтаю якой было аб'яднанне праваслаўнай і каталіцкай царквы на тэрыторыі дзяржавы. Болей як на два стагоддзі ўніяцтва стала асноўным веравызнаннем на Беларусі.

У 1646 годзе Афанасій Філіповіч стварае свой знакаміты "Дыяруш", у якім быў змешчаны адзін з першых, найбольш ранніх нотных твораў беларускай музыкі. З горадам звязана і імя Багдана Хмяльніцкага. Пад час Паўночнай вайны ў 1706 годзе шведскія войскі разбурылі і апустошылі горад. Гэта прывяло да эканамічнага ўпадку краю.

Нягледзячы на вялікія ваенныя разбурэнні ў XV-XVIII стагоддзях Бярэсце, згодна вышэй прыведзеных прыкладаў было ўплывовым культурным асяродкам. Вялікія палацавыя і манастырскія ансамблі ўпрыгожвалі ў свой час гэтае месца. У 30-я гады XIX стагоддзя пачалося будаўніцтва Берасцейскай цвердзі. Яе ядро – цытадэль павінна была заняць месца цэнтра тагачаснага горада – тут меліся найбольш выгадныя ўмовы для галоўнага збудавання першакласнай цвердзі. І таму стары горад быў фактычна знесены. Будаўніцтва новага распачата ў іншым месцы – за тры кіламетры.

Пакінула след Бярэсце і ў новай гісторыі. У 1918 годзе тут была заключана знакамітая Берасцейская мірная дамова між Германіяй і Савецкай Расіяй.

Гарады як людзі: у кожнага з іх свой твар, свая постаць, сваё аблічча. І яго не зблытаеш ні з якім іншым месцам.

Язэп Палубятка.

Упершыню ў 20-м стагоддзі

Прафесар Шаўлюкоў А.П. падрыхтаваў, а Гомельскі кааператыўны інстытут у 1998 годзе выдаў на беларускай мове вучэбны дапаможнік "Бухгалтарскі ўлік на вытворчых прадпрыемствах" з грыфам Міністэрства адукацыі для студэнтаў спецыяльнасці "Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт" вышэйшых навучальных устаноў. Аб'ём 38 выдавецкіх аркушаў, 624 старонкі. Наклад 2000 экз.

Аўтар здзейсніў подзвіг: за ўсю гісторыю развіцця адукацыі ў Беларусі напісаў на беларускай мове першы вучэбны дапаможнік на беларускай мове. Ва ўмовах сучаснай татальнай русіфікацыі і этнацыду распрацаваў беларускамоўную навуковую тэрміналогію па бухгалтарскаму ўліку, аналізу і аўдыту. Аднавіў, увёў арыгінальную навуковую тэрміналогію ў беларускай мове. Аб гэтым сведчыць беларуска-расейскі слоўнік бухгалтарскай тэрміналогіі, які ўключаны ў кнігу дадаткам. Чытачы Беларусі ўпершыню атрымалі на беларускай мове грунтоўную кніжку па бухгалтарскаму ўліку. Гэтым самым закладзены навукова-метадычны падмурак для навуковага і практычнага пашырэння работ па перакладзе бухгалтарскіх дакументаў на беларускую мову.

У кнізе раскрыты арганізацыя і метады ўліку на прамысловых, сельскагаспадарчых і аўтатранспартных прадпрыемствах спажывецкай кааперацыі. Значная ўвага ўдзяляецца дакументальнаму афармленню вытворчых аперацый, кантролю за выдаткамі і калькуляванню сабекошту прадукцыі, падаткаабкладанню і ўліку фінансавых вынікаў. Разглядаюцца пытанні вытворчага фінансавання і кіраўніцкага ўліку. Кніга разлічана на студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў і спецыялістаў спажывецкай кааперацыі.

Нагадаю, згодна з артыкулам 8 "Мова справаводства і дакументацыі" Закона аб Мовах 1990 г. з 1 верасня 1995 г. моваю справаводства і дакументацыі ў поўным аб'ёме павінна была быць беларуская мова. Гэты Закон ніхто не адмяняў, але ж фактычная рэальнасць трагічная.

Гэтую інфармацыю я даю для гісторыі і для чытачоў "Нашага слова". Спадзяюся на пашырэнне і далучэнне маладых (як па ўзросце, так і па духу) практыкаў і навукоўцаў гэтай самай масавай эканамічнай прафесіі для працягу плённай працы А.Шаўлюкова. Мяркую, што Гомель і кафедра, якую вядзе А.Шаўлюкоў, павінны стаць асноўным цэнтрам па развіцці навуковай і практычнай тэрміналогіі на беларускай мове па бухгалтарскаму ўліку, аналізу і аўдыту.

Прафесар Мікола Савіцкі
10.11.99г.

Давайце спяваць па-беларуску

Запаветы

Музыка і словы Алеся Камоцкага

Am Dm E7Am
Няма куды падзецца ад сябе,
C G Am
Ад хібінаў народнае асьветы
C Dm E7 Am
І ад таго, што трэ было б глыбей
Dm Am E7Am
Усьведамляць старыя запаветы.

C E7 Am
Іх сёньня ледзьве бачна між падзей.
Dm E7 Am
Акрэсьленых бязьмежным небакраем.
C E7 Am
Яны жывуць, каб з нас рабіць людзей,
D Am E7Am
А мы сябе бязглузда абкрадаем.

І кола дзён што мае сіл трымаць
Нам трэба ад учорашняга веку.
Пакуль што, людзі, вечара няма –
Спрабуйце асэнсоўваць небясьпеку.

Хай тыя, у каго пяцьсот вачэй,
Свой позірк не хаваюць да дубіну –
Ёсць карак там, але няма плячэй,
І крэсла называецца – Айчына.

Вам трэба жыць – ускіньце галаву,
Хай восеньскае сонца гэта бачыць,
І хмары, што вакол яго плывуць,
Па- паказному сёньня не заплачуць.

Вам трэба толькі верыць, што яны,
Зацьверджаныя розным новым векам,
Зь сябе зьяўляюць скончанасьць вайны,
І іншых не патрэбна запаветаў.

На Добрушскім заводзе асвоены выпуск вырабаў па тэхналогіі, што адпавядае еўрапейскім нормам. Першым з іх, дзе кубкі вырабляюцца з паліванымі краямі, будзе кававы набор "Мока", размалёваны ў стылі беларускага ручніка. Потым пойдзе ваза з арнаментам пад слуцкія паясы.

На здымку: мастакі акцыянернага таварыства "Добрушскі фаянсавы завод" Іван Гагалушка, Мікалай Арэшчанка і Вольга Алёшына з узорамі сваёй прадукцыі.

Фота Сяргея Халадзіліна БелТА.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі
Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 22. 11. 99 г.
Наклад 3300 асобнікаў. Замова №
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 60 000 руб., 3 мес.- 180 000 руб.
Кошт у розніцу: 20 000 руб.